Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајчан кәнчләри

1919-чу ил октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈЧАН ЛКИИ МК—нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 131 (10750) ШӘНБӘ, 5 НОЈАБР 1988-чи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

ЗЕЈТУН: кәрәкли вә кәлирли саһә

Республикамызда зејтун јығымы давам едир. Бу ил бағлардан 2 мин тон мәһсул топламаг нәзәрдә тутулуб. Маштаға субтропик биткиләр совхозунун, Абшерон рајонундакы «Зејтун» агрофирмасынын 1, 2 нөмрәли совхозларынын, Бакы Шәһәр Јашыллашдырма Тресті мүәссисәләринин әмәкчиләри јығымы уғурла апарырлар. Маштаға зејтун е'малы заводунун коллективи дә мөвсүмә јахшы һазырлашмыш, заводда бир сыра аваданлыглар тәзәләнмиш, јени ахын хәтләри гурашдырылмыш, тә'мир ишләри вахтында баша чатдырылмышдыр. Зејтун гәбулу едән мәнтәгә јениндән гурулмушдур.

Иллик планы Бөјүк Октјабрын јубилеји күнүнәдәк јеринә јетирмәк уғрунда сосиализм јарышына гошулан зејтунчулар бағлары һүнәр вә зәһмәт мејданына чевирмишләр. Инди әсас вәзифә мәһсул иткисинә јол вермәмәк, јығымы нәзәрдә тутулан мүддәтдә баша чатдырмаг, јығылан мәһсулун 85—90 фаизини стандарт үзрә тәһвил вермәкдир.

...Зығ шосесинин һәр ики тәрәфи илә узаныб кедән јашыл бағлар көз охшајыр. Бағлары бир тәрәфдән мави Хәзәр, о бири тәрәфдән Күнәшлинин «көјдәләнләри» дөврәјә алыб. Бу һәмишәјашыл саһәләр Абшерон рајонундакы 2 нөмрәли зејтун совхозунун бағларыдыр. Совхозун 202 һектар зејтун бағы вар. 193 һектары мәһсулдардыр. Бу илин әввәлиндән совхозда јени тәсәррүфатчылыг методу тәтбиг олунуб—ичарә подратына кечилиб. Бағлара гајғы илә гуллуг олундуғундан, суварма вә гидаландырма вахтында апарылдығындан бағларда бол мәһсул јетишдирилиб. Зејтунчулар дөвләтә 500 тон әвәзинә 750 тон зејтун сатмағы өһдәјә көтүрмүшләр. Бу өтән илин мүвафиг дөврүндәкиндән 250 тон чохдур. Совхозда јығым кампанијасына чидди һазырлыг көрүлүб. Кифајәт гәдәр тара материалы әлдә олунуб. Машын вә техника аһәнкдар ишләјир. Һәр күн е'мал мүәссисәсинә 15 тона гәдәр јүксәк кејфијјәтли мәһсул јола салыныр.

1 нөмрәли бригаданын саһәләрини кәзирик. Чәркә илә сыраланмыш зејтун ағачларынын будаглары торпаға әјилиб. Бригада мәһсул јығымына совхозда биринчи башлајыб. Јығымчылар гызғын ишләјирләр. Ведрәләр, әтәкликләр долуб-бошалыр. Зејтунла долу јешикләр машынлара јүкләнир. Һамы һәвәслә чалышыр. Сүрүчүләрдән Сәдрәддин Әскәров, Мәсим Гурбанов, Нүдрәт Фејзијев һазыр мәһсулун дашынмасында фәаллыг көстәрир, јери кәлдикчә јығым ишинә дә көмәк едирләр. Бригадаја Гырмызы Әмәк Бајрағы орденли Ширинбачы Рәсулова башчылыг едир. О, коллективин ишиндән данышараг дејир:

— Бу илдән ичарә подратына кечмишик. 93 һектар мәһсулдар бағы ичарәјә көтүрмүшүк. Гыш, јаз бечәрмәләриндән тутмуш, сувармаја гәдәр һәр иши өзүмүз јеринә јетиририк. Һамы һәр шејә чавабдеһдир. Зејтунчуларымызда әсл саһиблик һисси јараныб. Әмәкчиләр јахшы билир ки, һәр шеј сон нәтичәдән асылыдыр. Нә гәдәр чох мәһсул версәк, кәлиримиз бир о гәдәр чох олачаг. Күн әрзиндә 5—6 тон мәһсул топлајырыг. Зејтунчулардан Фатма Руһулла гызы, Сәадәт Һүсејнова, Фатма Әләкбәрова, Күлбаһар Әлијева, Рејһан Әләскәрова, Билул Казымов вә башгалары күндәлик нормаја икигат әмәл едирләр. Бу күнләрдә алдығымыз хош хәбәр бизи јени әмәк гәләбәсинә руһландырыр. Бригадамыз өтән илин јекунларына көрә ССРИ ХТНС-нин II дәрәчәли диплому вә 1 әдәд рәнкли телевизорла мүкафатландырылыб. Мин бир зәһмәтлә јетишдирдијимиз мәһсулу сон киләсинәдәк јығачағыг. Иллик планы Бөјүк Октјабрын јубилеји күнүнәдәк јеринә јетирәчәјик. Јығымы исә декабр ајынын сонунадәк баша чатдырмағы нәзәрдә тутмушуг. Суал верә биләрсиниз ки, јығым нијә белә узун чәкир? Ахы зејтун чәтин јығылыр. Бир-бир, өзү дә әллә. Консервләшдирмәк үчүн сечмә зејтун јығылыр. Јағ алынмасы үчүн хејли көзләмәлијик ки, зејтун гаралыб јетишсин. Јығым заманы нәрдиванлардан истифадә едирик. Мејвәләрин чоху чәтирләрин арасында кизләнир, белә оланда ағача дырмашыб мәһсул јығмалы олуруг. Һавалар хош кечир. Бу бизә мәһсулдар ишләмәјә имкан верир. Јығымла мәшғул олсаг да, пајыз бечәрмәләрини јаддан чыхармырыг. Ахы, кәләчәјин бол мәһсулунун тәмәли пајыз бечәрмәләриндән чох асылыдыр.

2 нөмрәли бригадаја Николај Јерофејев башчылыг едир. Бригада әмәкчиләри 100 һектар саһәдә бол мәһсул јетишдирәрәк дөвләтә нәзәрдә тутулан 270 тон әвәзинә 400 тон мәһсул сатмаға сөз вермишләр. Илк күнләрин нәтичәләри севиндиричидир. Бејнәлмиләл коллектив күн әрзиндә 8—10 тон мәһсул јығыр. Јығымда Минарә Рүстәмова, Николај Банников, Кәзәл Талыбова, Ситарә Һәсәнова даһа чох фәргләнирләр.

Совхозда тинклик тәсәррүфаты да инкишаф етдирилир. Кечән ил тинк сатышындан 40 мин манат кәлир әлдә едилиб. Һалбуки әввәлки илләрдә зејтунун кәсилән гол-будаглары атылырды. Инди исә бу чилинк шәклиндә доғраныб тәсәррүфатлара сатылыр. Һәмчинин бу ил 15 мин көклү көрпә зејтун тинки сатылмышдыр. 1987-чи илдә тәсәррүфатын халис кәлири 108 мин манат олмушдур. Кејфијјәтли мәһсул истеһсалы адамбашына 2.200 манат әвәзинә артыб 6.200 манат олмушдур. Кәлирдә галан тәсәррүфат сон бир нечә илдә кәлирлә ишләмәјә башлајыб. Мәһсулдарлыг әввәлки илләрә нисбәтән 4 дәфә артыб. 1 һектарын мәһсулдарлығы 18 мин сентнерә чатмышдыр. Өтән илин јахшы көстәричиләринә көрә совхоз ССРИ ХТНС-нин II дәрәчәли диплому алыб. УАЗ-469 маркалы миник машыны илә мүкафатландырылыб. Совхозун алты нәфәр әмәкчиси сәркинин күмүш медалына лајиг көрүлүб.

Совхозда сосиал саһәјә хүсуси диггәт јетирилир. Өтән ил фәһләләр үчүн совхозун вәсаити һесабына 12 јашајыш еви тикилиб истифадәјә верилмишдир. Бу ил исә 11 нәфәрә һәјәтјаны торпаг саһәси ајрылмышдыр.

— Сосиал саһәнин инкишафыны сүр'әтләндирмәк, зәһмәткешләрин еһтијачларына вә тәләбләринә диггәтлә јанашмаг, бу саһәдә һәллини тапмамыш мәсәләләри арадан галдырмаг башлыча вәзифәмиздир,—дејә совхозун директору Хасај Гочаев билдирир.—Бизә кадр ахычылығы јүксәк иди. Чүнки адамларын истәји јеринә јетирилмирди. Инди вәзијјәт дәјишиб. Адамлар өзләри совхозда ишләмәјә чан атырлар. Зејтунчулар гәсәбәси күндән-күнә бөјүјүр. Ишыг, газ, су мәсәләси артыг һәлл олунуб. Әлагәдар тәшкилатлар 1989-чу илдә истифадәјә верәчәк. Сосиал саһәјә, адамларын еһтијачларына диггәтлә јанашанда онларын ишә мүнасибәти дә дәјишир. Бах, көрдүјүнүз бу бағлар һеч вахт белә барлы-бәһәрли олмамышды. Инди һәр ил јүксәк мәһсул јығылыр. Бу ишдә сучуларымызы хүсуси гејд етмәк истәјирәм. Әразимиз дәрә-тәпә олдуғундан ағачлары сувармаг чох чәтиндир, әсл усталыг тәләб едир. Әсли Новрузбәјова, Бәнөвшә Меһдијева, Јадикар Һүсејнова, Сәидә Султанова бу иши дәгиг јеринә јетирир, мәһсулдарлығын јүксәлдилмәсиндә сувармаһын һәлледичи олдуғуну јахшы билирләр.

Совхозда јығым кампанијасы мүтәшәккил кечир. Зејтунчулар вердикләри вә'дә әмәл етмәк үчүн вар гүввә илә чалышырлар. Һамынын мәгсәди бирдир: дөвләтә 750 тон зејтун јығыб тәһвил вермәк. Бу, совхоз әмәкчиләринин Әрзаг програмынын мүвәффәгијјәтлә јеринә јетирилмәсинә лајигли төһфәсидир.

Дилман МУСАЈЕВ.

ӘТИРЛИ ЧАЈ УСТАЛАРЫ

МӘҺСУЛ—88

Үмумиттифаг сосиализм јарышына гошулан Масаллы рајонунун тарла әмәкчиләри өтән илләрин тәчрүбәсинә әсасланараг бу мөвсүмдә дә әкдикләри саһәләрдән бол тәрәвәз мәһсуллары вә јашыл чај јарпағы јығмышлар. Рајонун чајчылыгла мәшғул олан тәсәррүфатларында инди мәһсул јығымынын дөрдүнчү мәрһәләсинә башланыб. «Јашыл гызыл» усталары күнләрлә, ајларла чәкдикләри зәһмәтин барыны јығырлар. Мәгсәд исә бирдир: кәркин зәһмәт баһасына әлдә олунан мәһсулу иткисиз јығыб чај фабрикләринә тәһвил вермәк!

Һәр күн онларча машын рајонун чај фабрикләринә мәһсул кәтирир. Мүхтәлиф просесләрдән сонра һазырланмыш чај өлкәнин 20-јә јахын шәһәринә көндәрилир. Һәмин мәһсулларын бир гисми 1 нөмрәли чај фабрикиндә һазырланыр.

Будур, һәмин фабрикдәјик. Сехләри кәзирик. Һәр јердә гызғын иш кедир. Коллективин үзвләри гәбул олунмуш мәһсулун кејфијјәтлә һазырланмасына сә'ј көстәрир. Чајын һазырланмасы просеси илә марагланырыг. Мүәссисәнин баш технологу Фәхрәддин Әләкбәров мә'лумат вериб дејир:

—Тәсәррүфатлардан гәбул едилмиш чај јарпағы ән әввәл солухдуручу сехә көндәрилир. Бурада бир мүддәт солухдурулуб конвејер васитәсилә буручу сехә көндәрилир. Тәгрибән ики саат кечән просесдән сонра буручу сех јарымфабрикат һалына салыныр. Бүтүн бу әмәлијјатлара чешидләјичи сехдә јекун вурулур. Һазыр мәһсул бурада чешидләниб нөвләрә ајрылыр, Ләнкәран вә Бакы чајбүкүчү фабрикләринә көндәрилир. Фабрикин сехләриндә бу ил хејли јенидәнгурма иши апарылыб. Дөрд әдәд буручу агрегат јениси илә әвәз едилиб. Күрчүстанлы һәмкарларымыздан алдығымыз бир әдәд гурудучу печин гурашдырылмасы истеһсал олунан мәһсулун кејфијјәтинин јүксәлдилмәсинә хејли көмәк едиб. Фабрикин истеһсал күчү 90—100 тондур. Лакин сехләрдә тәтбиг едилмиш сәмәрәләшдиричи тәклифләр вә јени аваданлыгларын тәтбиги нәтичәсиндә күндә 110—120 тон мәһсул һазырламаға мүвәффәг олмушуг. Бағланмыш мүгавиләјә әсасән фабрик рајонун Р. Ахундов, Әзизбәјов адына, һабелә «Коммунизм јолу» вә Шаумјан адына тәсәррүфатлардан јашыл чај јарпағы гәбул едир. Бу күнә кими һәмин совхозлардан 2.810 тон мәһсул алынмышдыр.

1 нөмрәли чај фабрикиндә чалышан габагчыл әмәк адамларындан сөһбәт дүшәндә чешидләјичи сехин устасы Нәриман Мәдијевин ады һөрмәтлә чәкилир. Өмрүнүн чохуну һалал зәһмәтә, әмәјә бағламыш Нәриман киши бу коллективдә 1964-чү илдән ишләјир. Әмәкчи достлары ону әбәс јерә фабрикин јашыды адландырмырлар. О, бурада фәһлә кими әмәк фәалијјәтинә башлајыб. Сонралар чилинкәр, механик ишләјиб. Лакин һансы саһәдә ишләмәсинә бахмајараг, һәмишә дашыдығы вәзифәнин өһдәсиндән шәрәфлә кәлиб. Әмәјә бағлылығы, ишкүзарлығы илә нүмунә олуб. Бүтүн бунлар исә она тәкчә чалышдығы коллективдә дејил, рајонда да бөјүк һөрмәт газандырыб. Мүәссисә комсомол тәшкилатынын катиби Пәришан Әзимова сөһбәт заманы деди ки, Н. Мәдијев һәм дә кәнчләрин әсл һамитәрбијәчисидир. О, коллективә јеничә гәбул олунмуш кәнчләрә өз көмәјини әсиркәмир. Иш тәчрүбәсини һәвәслә онлара өјрәдир. Дәјәрли мәсләһәтләри һәмишә кәнчләрә кәрәк олур. Инди Нәриман кишинин фабрикдә онларча јетирмәси чалышыр. Ону мүәссисәдә һәм дә фәһлә сүлаләсинин башчысы адландырырлар. Бу да тәсадүфи дејил. Бурада онунла биркә өмүр-күн јолдашы Сејранә вә ики өвлады да чалышыр.

Сөһбәт заманы Н. Мәдијев деди:

—Азәрбајчан чајынын кечмиш шөһрәтини гајтармаға, даһа көзәл кејфијјәтли мәһсул истеһсал етмәјә чалышырыг. Бә'зән биздән асылы олмајан сәбәбләр үзүндән буна наил ола билмирик. Мүәссисәдәки истеһсал саһәләри көһнә тикилиләрдән ибарәтдир. Үмуми саһә кичик олдуғундан јени сехләр јаратмаг мүмкүн дејил. Чајбүкүчү фабрикләринин рајондан кәнарда олмасы да ишимизә мүәјјән манечилик төрәдир. Әлавә вахт иткиси, јаначаг сәрфинә сәбәб олур. Дашынма вахты мәһсул мүәјјән гәдәр кејфијјәтини итирир. Шүбһәсиз, истифадәјә вериләчәк јени, мүасир аваданлыгларла тәчһиз олуначаг чај фабрики бу нөгсанларын арадан галдырылмасына көмәк едәчәк. Әтирли чајын кејфијјәтинин даһа да јүксәлдилмәсинә шәраит јарадачаг.

Фабрик комсомол тәшкилатынын катиби коллектив үзвләринин өтән илләрдә газандыглары наилијјәтләрдән данышды. Деди ки, мүәссисәмиздә чалышанларын әксәријјәти комсомолчу вә кәнчләрдир. Мәһз онларын јахындан көмәји сајәсиндә коллектив бешиллијин өтән илләрини уғурла јола салмыш, пландан әлавә хејли јашыл чај истеһсал едиб, сифаришчи тәшкилатлара көндәриб. Доггуз ајлыг плана артыгламасы илә әмәл олунмуш, 641 тон гуру чај истеһсал олунмушдур. Фабрикдә мүәссисәдахили сосиализм јарышынын күчүндән дә бачарыгла истифадә едилир. Ајры-ајры сехләр арасында јарыш мүгавиләси бағланыб. Илин сонунда јарышын нәтичәләринә јекун вурулур. Галибләр мүкафатландырылыр. Ишин үчнөвбәли тәшкили, сосиализм јарышынын күчүндән бачарыгла истифадә етмәк сајәсиндә коллектив һәмишәки кими јенә дә чәдвәли габагламышдыр. Төһфә Мирзәчанова, Афәт Әзимова, Мәнсимә Исрафилова, Шәмсәддин Мәликов вә башгалары күндәлик иш нормаларыны артыгламасы илә јеринә јетирир, мүәссисәдахили сосиализм јарышында зәрбәчи әмәк нүмунәси көстәрирләр.

...Бәдәлән кәндиндә, јашыллыглар гојнунда јерләшән 1 нөмрәли чај фабрикиндән ајрылырыг. Бу күн бурада мүәссисәнин сехләриндә кәркин зәһмәт баһасына һазырланан чај сабаһ республикамызын мүхтәлиф кушәләринә вә өлкәнин онларча шәһәрләринә јола салыначагдыр. Фабрик әмәкчиләринин истеһсал етдији Азәрбајчан чајы узаг-узаг елләрдә нечә-нечә дост сүфрәсинин бәзәји олачагдыр.

Асәф РЗАЈЕВ.

Бакы електрик автоматлары заводу. Механики сехин кәнчләри бајрам әрәфәсиндә фәал чалышырлар. Сиз шәкилдә сехин габагчылларындан (солдан) токарлардан Әлибәј Ағајев, Мәрдан Һадыјев, Едгар Мәммәдов вә Николај Долголопову көрүрсүнүз.

Фото Ү. Мурадовундур.

СӘНӘТӘ ДОҒРУ АДДЫМ

АЗӘРБАЈЧАН ССР. Республиканын техники пешә мәктәбләриндә 110 мин нәфәр оғлан вә гыз 200-дән чох пешәјә јијәләнир. Онлар халг тәсәррүфаты гаршысында дуран мүһүм вәзифәјә өз төһфәләрини верирләр: халг истеһлакы маллары һазырлајырлар. Бу саһәдә Бакынын «Пешә Техники» фирмасыны хүсусилә гејд етмәк лазымдыр. Фирманын иши 1983-чү илдә Ленин комсомолу мүкафатына лајиг көрүлмүшдүр. «Кәнч ишчи» салон мағазасы, ушаг палтарлары еви дә кәнчләр арасында чох мәшһурдур.

Шәкилдә: Илһамә Әлијева јолдашларынын һазырладыглары мәһсуллары нүмајиш етдирир.

Фото А. Беккериндир. СИТА-нын фотохроникасы.

ҮЧ АЈ ТЕЗ

Азәрбајчан Дәмир Јолу Идарәсинин Кировабад стансијасындакы механикләшдирилмиш јүквурма вә јүкбошалтма дистансијасында Мүслүм Әләскәровун башчылыг етдији коллектив вагонлара јүк вуруб бошалдыр. Онлар илин әввәлиндән бәри 44,5 тон әвәзинә 71,8 мин тон јүк вуруб бошалдараг бешиллијин үчүнчү илинин тапшырығына вахтындан 3 ај әввәл—доггуз ајда әмәл етмишләр.

Коллективин ишкүзар әмәјин сајәсиндә өтән ајлар әрзиндә јүквурма, јүкбошалтма әмәлијјатлары заманы сәмәрәсиз дајанма һалларына јол верилмәмишдир.

Наилијјәтин газанылмасында јарыш габагчылларындан Гәләндәр Чобановун, Нәсрәддин Аббасовун, Тејјуб Мустафајевин вә башгаларынын зәһмәти даһа чох олмушдур.

Һәмин истеһсалат габагчыллары бу күнләр даһа мәһсулдар ишләјирләр. Онлар Бөјүк Октјабр сосиалист ингилабынын 71-чи илдөнүмү шәрәфинә зәрбәчи әмәк нөвбәсиндә дајанараг күндәлик тапшырыглара артыгламасы илә әмәл едирләр.

Рза ГӘҺРӘМАНОВ.
Кировабад шәһәри.

ШӨҺРӘТИН МЕ'ЈАРЫ—ӘМӘК!

Баш учалығы

Хасијјәтчә тәмкинли вә истиганлы олан Елман ишдән нәдәнсә ганыгара гајытмышды. Фикирли иди, һеч кимлә кәлмә кәсмәк истәмирди. Бөјүк үмид бәсләдикләри «Пионерка» чәтин ајагда онлара «дөнүк» чыхмышды. Елманын бу күнкү дилхорчулуғу да бунунла әлагәдар иди. Көзләнилмәз бу һадисә бригаданын бүтүн үзвләрини пис вәзијјәтдә гојмушду.

...Тикинтидә гызғын иш кедирди. Һаванын хошлуғундан истифадә едән иншаатчылар нәфәс дәрмәдән ишләјир, објектин мүһүм һиссәсини тәһвил вермәјә чалышырдылар. Бирдән һавада чөвлан едән «Пионерка»нын узун јүкгалдыран ганады курулту илә јерә енди. Гәзаны доғуран сәбәб тез үзә чыхды. Һәр шеј көз габағында иди. Ролик ағыр јүкә давам кәтирмәјиб гырылмышды. Елман дајағындан гопмуш јумру тәкәрә нәзәр салыб үзүнү јолдашларына тутду:

—Үрәјинизи сыхмајын, бир чарә тапарыг...

Анчаг иншаатчылар сакитләшмәк билмирдиләр, бошдајанма онларын үрәјиндән дејилди. Бу, тәсәррүфат һесабы илә ишләјән һәр бир иншаатчынын газанчына зәрәр кәтирирди. Одур ки, бригаданын үзвләри тәләбкарлыгла дедиләр:

—Јазыб јеринә чатдырмаг лазымдыр! Гој бизә тәзә кран көндәрсинләр. Һәм дә бу ишдә күнаһкар олан адамлар чәзаландырылсын...

Бригадир исә башга чүр фикирләширди. Дүшүнүрдү ки, белә јазышманын хејриндән чох зәрәри олачаг. О мә'нада ки, «Пионерка»ны истеһсал едән Украјна ССР-дәки мүәссисәјә јазыб чаваб көзләјинчә хејли вахт итәчәк. Бу маркалы јүкгалдыран исә тикинтијә мәһз инди һава вә су кими лазым иди. Одур ки, бригадир гәтијјәтлә деди:

—Әлбәттә, украјналы достларымыза рәсми мәктуб јазыб онлара өз сәһвләрини билдирәчәјик. Анчаг инди тә'чили тәдбир көрмәлијик!

Һамы дағылышандан сонра бригадирлә Елман икиликдә галдылар. Сөһбәт узун чәкди. Илгарын да, Елманын да тәклифләри ағлабатан иди. «Пионерка»нын чугундан дүзәлдилмиш роликләрини даһа давамлылары илә әвәз етмәк лазымды. Илгар роликләри кејфијјәтли дәмирдән дүзәлтмәји мәсләһәт көрдү. Бригадир билирди ки, гајнагчы Елман белә ишләрдә сәриштәлидир, нечә-нечә сәмәрәләшдиричи тәклифи олуб. Одур ки, үмид долу нәзәрләрлә Елмана бахыб деди:

—Әлач сәнә галыб, гардаш! Әминәм ки, «Пионерка» сәнин әлинлә дириләчәк...

Елман ахшам јемәјиндән сонра јатағына узанды. Анчаг һеч чүр јухуја кедә билмәди. Һеј фикирләширди. Роликләри нә тәһәр, һарада дүзәлдәчәк? Галхыб ишләмәјә, биротаглы мәнзилдә ширин-ширин јатан ушаглары, һәм дә јатагханада јашајан сакинләри кечәнин бу вахтында нараһат етмәјә үрәји кәлмирди. Кечәјары ағлына нә фикир кәлдисә, диң атылды. Душханаја кечиб палтарјујан машыны бөјрү үстә јыхды. Машыны сөкүб онун моторуну чыхартды.

Јолдашлары Елманын ағырјүклә кәлмәсинә бахыб тәәччүбләнир, она өчәшиб дејирдиләр:

—Сәһәр тездән бу нә базарлыгдыр, ај Елман?

Елманын исә еjни ачылмырды, јолдашларына кинајәли чаваб вериб:

—Һәр шеји зарафата салырыг ки, ирәли кедә билмирик.—деди.—Көрүрсүнүз ки, хырда чатышмазлыг нечә дә бөјүк ишләри керијә чәкир? Әлимизи әлимизин үстүнә гојуб көзләјирик ки, нә вахт бизә тәзә кран көндәрәчәкләр...

Елман һәмин күн иш јериндә чох ләнкиди. Палтарјујан машынын мотору да, чохдан бәри топладығы көһнә болтлар, гајка вә мисмарлар да кара кәлди. Беләликлә, дешикачан, јонтан вә һамарлајан дәзкаһы гурашдырыб гуртарды. Һәмин машында јүксәк маркалы дәмирдән роликләр дүзәлтмәјә башлады. Роликләри «Пионерка»ја гајнаг етмәк исә Елманын әлиндә су ичмәк кими асан иди. Гыса вахтда тәзә, е'тибарлы роликләр «Пионерка»ја гајнаг едилди.

Елман Талыбов дөрд пешәнин—гајнагчы, гурашдырычы, чилинкәр вә сантехник пешәләринин маһир устасыдыр. Онун «шәхси е'малатханасы» исә елә зәнкинләшмишдир ки, бура тикинтидәки бүтүн фөвгәл'адә һадисәләрин, гәзаларын гаршысыны алмаг үчүн әсл «мүаличә» мәнтәгәсидир. Бир сөзлә, бу е'малатхана тикинтидә «тә'чили јардым» ролуну ојнајыр.

Идарәнин коммунистләри 24 јашында икән Елман Талыбова бөјүк е'тимад көстәрибләр, ону Сов.ИКП сыраларына гәбул едибләр. Бу јахынларда исә о, идарәнин партија комитәсинин катиби сечилмишдир.

Киров рајонундакы сәнаје үсулу илә евтикмә бирлији нәздиндәки тә'мир тикинти идарәси Түмен иншаатчыларыны мүһүм тикинти материалы илә—ири панелләлә тәчһиз едир. Бу мәгсәдлә бурада бетон панелләр истеһсал едән нәһәнк база тикилиб истифадәјә верилмишдир. О вахтлар Илгар Әлијевин башчылыг етдији комсомолчу-кәнчләр бригадасынын өһдәсинә ағыр вәзифә дүшмүшдү. Бригада базаны тәмәлиндән тутмуш бүтүнлүклә гурашдырмалы иди. Кәнч иншаатчылар бу вәзифәнин өһдәсиндән ләјагәтлә кәлдиләр. Техноложи нәзарәт шө'бәси бу објекти јүксәк гијмәтлә гәбул етди. Индијәдәк Түменә чохлу панел көндәрилмишдир. Түменлиләр панелләрин давамлылығындан вә кејфијјәтиндән чох разылыг едирләр.

Идарәнин рәиси Әһмәд Рзајев бу коллектив һаггында разылыгла данышараг деди:

—Бурада ишләјәнләрин һамысы гочаг, үрәји тәмиз оғланлардыр. Тәбии ки, һәрәсинин дә мүхтәлиф чүр хасијјәти вар. Бири тез инчијәндир, о бириси исә сәбирлидир. Лал-динмәзи дә вар, дејиб-күләни дә. Анчаг ишдә демәк олар ки, һамы мәс'улијјәт һисс едир, һамы өзүнү ода-көзә вурур. Бу мөһкәм бирлији онларда бригадир Илгар Әлијев өзү јарадыб...

Илгар Әлијевлә көрүшүб сөһбәт етдик. Кәнч бригадир кениш дүнјакөрүшә маликдир. Тарихи, хүсусән Азәрбајчан тарихини мүкәммәл билир. Онун һәјат јолдашы Һичабә дә али тәһсилли тарихчидир. Илгар Г. Һүсејнли адына мусиги мәктәбини ә'ла гијмәтләрлә битирдикдән сонра Гасым Исмајылов рајонундакы Дәлмәммәдли гәсәбәсиндәки ушаг мусиги мәктәбиндә дәрс дејиб. Сонра исә һүгугшүнас олмаг арзусуна дүшүб. Јорулмаг билмәдән охујур, өјрәнирди. Камилләшдикчә баша дүшдү ки, һалал зәһмәтлә доланмаг, алын тәри илә чөрәк пулу газанмаг баш учалығыдыр. Одур ки, һәјат чығыры ону башга бир сәмтә апарды. Бакыја кәлди, ән шәрәфли бир ишә гошулду, әсл гејрәтли киши һүнәри илә голларыны чырмајыб чохмәртәбәли биналар тикмәјә башлады. Бир аздан синәсиндә «Коммунист әмәји зәрбәчиси», «Сосиализм јарышы галиби» кими нишанлар парлады. Илгарын башчылыг етдији комсомолчу-кәнчләр бригадасы индијәдәк һансы објекти гурашдырыбса вә ја тә'мир едибсә, һәмин објект јалныз «Ә'ла» гијмәтлә гәбул олунуб.

Илгар иншаатчылыг пешәсинә үрәкдән бағланыб. Елә ишләдији пешә үзрә дә али тәһсил алмаг гәрарына кәлмиш, Азәрбајчан Иншаат Мүһәндисләри Институтуна дахил олмушдур. Инди о, һәмин институтун ахшам шө'бәсинин үчүнчү курсунда охујур. Кизли дејил ки, тикинтидә иш сон дәрәчә ағырдыр. Буна бахмајараг Илгарын әлиндән китаб дүшмүр, ишдән сонра чох вахт оғлу Играрла столун архасында әјләшиб бирликдә дәрс һазырлајыр. Ахы, Играр инкилис тәмајүллү мәктәбдә тәһсил алыр. Илгарын кичик оғлу Шаһмарын исә үч јашы јеничә тамам олмушдур.

Илгар тәләбкар бригадирдир, маһир устадыр, көзәл иш ичрачысыдыр. О да дөрд пешә саһибидир. Бригаданын үзвләри көрдүкләри иши бирликдә мүзакирә едир, бирликдә иш әмсалыны гојур, мәһз бундан сонра коллективдә чалышан 12 гардаш арасында газанч бөлүнүр.

Бу јахынларда бригаданын үзвләри 9-чу микрорајондакы сәнаје маллары универмағыны гурашдырыб гуртармыш, бир нөмрәли евтикмә комбинатындакы баш корпусун дамынын тә'мирини баша чатдырмышлар. Онларын бу ишләри дә јүксәк гијмәтлә гәбул едилмишдир.

Гарышдан гыш кәлир. Илгарын башчылыг етдији комсомолчу-кәнчләр бригадасында мөвсүмлә әлагәдар һазырлыг ишләри көрүлүр, нөгсанлар, хүсусән механизмләрдәки насазлыглар арадан галдырылыр.

С. БАҒЫРОВА.

СОВЕТ МӘДӘНИЈЈӘТ ФОНДУНА

Өлкәмиздә нојабрын 12-дә кечириләчәк совет мәдәнијјәт фонду күнү бајрамына һәср олунмуш тәдбирләр совет мәдәнијјәт фондунун Азәрбајчан шө'бәсинин ичласында музакирә едилмишдир. Азәрбајчан Мәдәнијјәт Фонду Идарә һеј'әтинин сәдри, республика Елмләр Академијасынын мүхбир үзвү Б. Нәбијев бу ичтимаи тәшкилатын гаршысында дуран [illegible] мәсиндә фәал иштирак едәчәкдир.

Фондун фәалијјәтиндә әмәк коллективләри, ичтимаи тәшкилатлар, ајры-ајры шәхсләр, инчәсәнәт усталары јахындан иштирак едирләр: онлар фондун һесабына вәсаит көчүрүр, тамашалар, консертләр вә с. тәшкил едирләр.

Совет мәдәнијјәт фонду күнү [illegible] (Азәринформ).

ЈЕНИДӘНГУРМА ЈОЛЛАРЫНДА

САБАҺЫ КӨРМӘ ГАБИЛИЈЈӘТИ

Һаггында бәһс олуначаг ки, республика Истеһсалат Бирлији «Азавтомотосервис», Автонәглијјат вә Шоссе Јоллары Фәһләләринин Һәмкарлар Иттифагы Азәрбајчан республика Комитәсинин кечичи Гырмызы бајрағыны өзүндә сахлајыр. Сон нәтичәләр көстәрир ки, коллектив һәмин бајрағы бу ил әлдән вермәјәчәк.

Данылмаз һәгигәтдир ки, пешәкарлар, ишини күнүн тәләбләри сәвијјәсиндә гуранлар газанырлар, удурлар. Истәр мүәссисәнин баш директору ол, истәрсә дә тәнәкәчи, әкәр пешәкарсанса, бундан һамы газаначаг: инсанлар да, чәмијјәт дә. Баһадыр Сүлејманову чохдан танырам. Бир мүһәндис кими ону тәкчә республикамызда дејил, бәлкә дә онун һүдудларындан кәнарда да танıјыр вә гијмәтләндирирләр. Тәбиидир ки, сөһбәтимиз әсасән автомобилдән, онунла бағлы проблемләрдән кетди.

— Дејәсән, сизин гәзетдә охумушам ки, мүасир инсанын һәјатында мүһүм рол ојнајан мәишәт әһәмијјәтли үч әсас шејдән бири автомобилдир. Һәрчәнд, автомобил проблемләр дә јарадыр. Амма онсуз кечинмәк дә чәтиндир.

— Мән билән республикамыз адамбашына дүшән фәрди машына көрә өлкәдә ахырынчы јерләрдән бирини тутур.

— Тәәссүф ки, беләдир. Бу бахымдан биз Иттифаг мигјасында белә керијик. Јә'ни, өлкә үзрә әкәр һәр он мин нәфәрә 51 машын дүшүрсә, биздә бу рәгәм 33-дүр.

— Мараглы фактдыр. Бәс, ирәлидә кедән кимләрдир?

— Бир чох саһәләрдә олдуғу кими, Прибалтика республикалары бу чәһәтдән дә фәргләнирләр. Нечә дејәрләр, һәр үч Прибалтика республикасы лидерләр групуну тәшкил едир. Биринчи јери Естонија тутур. Бурада јенә дә 10 мин нәфәр һесабы илә 135 фәрди машын дүшүр. Бу рәгәм Литвада 104, Латвијада 93-дүр. Јери кәлмишкән дејим ки, гоншуларымыз да биздән ирәлидәдирләр. Күрчүстанда 75, Ермәнистанда 59 машын дүшүр.

— Бу һесабла көрүнүр, АБШ-да вәзијјәт даһа јахшыдыр.

— Мүгајисәјә кәлмәз. Штатларда һәр 10 мин нәфәрә 700 машын дүшүр.

— Машынымыз беләчә аз олса да онун тә'мири, хидмәти кәскин проблемләрлә бағлыдыр.

— Тамамилә доғрудур. Амма, үмумијјәтлә, еһтијат һиссәләринин гытлығы илә јанашы, бу проблемләр дикәр чәһәтләрлә дә бағлыдыр.

— Мәсәлән, һансыларла?

— Јолларымыз писдир, бәрбад вәзијјәтдәдир. Бүтүн өлкәдә беләдир, о чүмләдән республикамызда да. Јол тәкчә бизим үчүн, хидмәт саһәсинин адамлары үчүн проблем јаратмыр. Јол бүтүн саһәләрдә өлкәјә зәрбә вурур. Бошалан вә бошалмасы давам едән кәндләримизин әсас бәласы јолдур. Узаға кетмәјәк. Һәр ил өлкәдә, о чүмләдән, республикамызда минләрлә адам автомобил гәзасындан һәлак олур. Һәр ил гырх мин нәфәр инсан һәјаты гырылыр, 250 нәфәр әлил олур. Гәзаларын 75 фаизи сүрүчүләрин күнаһындан баш верир. Галан фаизи дә јәгин јолларымызын кејфијјәтсизлији пајына дүшүр. Мадди зәрәр исә 7 милјард манат тәшкил едир.

— Бәс, еһтијат һиссәләринә олан кәскин тәләбат нә вахта кими давам едәчәк? Бу проблемин һәллини көрәчәјикми?

— Финландијанын көмәји илә Толјаттидә еһтијат һиссәләри үзрә јени мәркәз тикилир. Бу, Авропада ән бөјүк гурғу олачаг.

— Бу мәркәзин күчү дә јәгин проблеми һәлл етмәјәчәк.

— Шүбһәсиз. Буна мән дә инанмырам. Амма, көрүлән дикәр тәдбирләр кәләчәјә никбин бахмаға әсас верир. Бу илин августунда ССРИ Назирләр Советинин гәрары олду. Һәмин гәрара бөјүк үмид бәсләјирик. Гәрарда ССРИ Автомобил Сәнајеси Назирлијинә, Нефтајырма вә Нефт Кимјасы назирликләринә тапшырылыр ки, бир-ики ил әрзиндә фәрди автомобил саһибләринин еһтијат һиссәләринә олан еһтијачы там өдәнмәлидир. Һәм дә онларын машынларына хидмәтин кејфијјәтини јүксәлтмәк нәзәрдә тутулур.

— Әминсинизми, бу гәрар гыса мүддәтдә јеринә јетириләчәк. Јә'ни бир-ики илә?

— Һәр һалда үч ири назирлијин гүввәсинә инанмаг олар. Мәнчә, дөвләт мүәссисәси һаггында Ганун да проблемләрин һәллинә көмәк едәчәк. Бу Ганун потенсионал имканларымыздан јахшы истифадә етмәјә шәраит јарадыр.

— Потенсионал имканлар дедикдә нәләри нәзәрдә тутурсунуз?

— Бурада мүәссисәләрин мүстәгил сурәтдә өз гүввәләриндән, еһтијатларындан истифадә етмәк нәзәрдә тутулур. Јә'ни ири мүәссисәләр, бирликләр өзләри мүәјјән еһтијат һиссәләрини бәрпа едә биләрләр. Буну хырдаламаг үчүн бир нечә мисал чәкмәк истәрдим. АБШ-да 75 фаиз, АФР-дә 50 фаиз машынлар, агрегатлар бәрпа едилир. Кичик һиссәләри демирәм. Чүнки кичик һиссәләрин истеһсалы илә ән хырда сехләр белә мәшғул олур. «Дајмлер-Бенс» фирмасы суткада мин мүһәррик тә'мир едир. Бу факта диггәт јетирин. Бизим ән ири, ихтисаслашмыш тә'мир заводларында бир мүһәррики ајларла тә'мир едә билмирләр. Јә'ни һәр һансы бир сифаришчинин мүһәррикини. «Фолксвакен»-ин Франсада ишләјән бир фирмасы суткада 1.100 мүһәррики әсаслы тә'мир едир. Елә белә јох ha, әсаслы! Харичдә бир мүһәррики дәјишмәк биздә тәкәрин камерини дәјишмәкдән дә асандыр. Тәсәввүр един ки, мән бүтүн бунлары биләндән сонра өзүмүздә вәзијјәтин нә јердә олдуғуна тәәччүб едирәм.

— Башчылыг етдијиниз Шамхор рајонлараpасы «Автомотосервис» сатыш бирлијинин уғурлары, проблемләри, перспективләри барәдә нә дејә биләрсиниз?

— Кечичи Гырмызы бајрағы сахлајырыг. Мәнә белә кәлир ки, бу илин сонуна кими ону әлдән вермәјәчәјик. Кәлән ил дә бахарыг. Бајрагдан әлавә ики дәфәјә 4 мин манат мүкафат алмышыг. Гејд етмәлијәм ки, уғурларын бүнөврәси әсасән өтән илдә гојулуб. Белә ки, 1987-чи илдә бүтүн нөвләр үзрә планлара артыгламасы илә әмәл етмишик. Чари илин өтән ајларында да бүтүн көстәричиләр үзрә планлар артыгламасы илә јеринә јетирилиб. Хидмәт ишләри үзрә план 102,6 фаиз, мал дөвријјәси үзрә 102,9 фаиз, еһтијат һиссәләри үзрә сатыша исә 141 фаиз әмәл едилиб. Кәлән ил бирлијин 600 мин манатлыг хидмәт ишләри олмалыдыр.

— Планын артмасы јени објектләрин ишә салынмасы илә бағлыдырмы?

— Бәли. Бу илин сонунда Шамхорда даһа бир техники хидмәт стансијасы тикилиб истифадәјә вериләчәкдир. Һазырда тикинтидә тамамлама ишләри апарылыр. Бурада хидмәтин бүтүн нөвләри үзрә сехләр фәалијјәт көстәрәчәк. Бураја дахил олан машынлара һәр чүр хидмәт көстәриләчәк.

Газахда Полша Халг Республикасы лајиһәчиләринин көмәји илә 1 милјон 163 мин манатлыг смета дәјәри олан 4 постлу техники хидмәт стансијасынын тикинтисинә башланылачагдыр. Бунун аваданлығы да Полшанындыр. Јени илдән исә Шамхорда 12 постлу техники хидмәт стансијасынын тикинтиси нәзәрдә тутулур. Көрүндүјү кими, перспективдә дә хејли иш көрүләчәкдир.

Нијә мән јени техники хидмәт стансијаларынын тикинтисини белә нәзәрә чатдырмаға чалышырам? Чүнки бу күн стансијаларын кифајәт гәдәр олмамасы јерли чамаатын Кировабад вә башга шәһәрләрин мувафиг мүәссисәләринә мүрачиәт етмәсинә кәтириб чыхарыр. Бунун нә демәк олдуғу һәр кәсә ајдындыр. Даһа бир јенилик һаггында да хәбәр вермәк истәјирәм. 1989-чу илин јанварындан е'тибарән 1 нөмрәли техники хидмәт стансијасынын нәздиндә автомобилләрә техники бахыш кечирәчәјик. Бунун үчүн диагностика посту јарадылыр. Мәнә белә кәлир ки, диагностика постунун јарадылмасы автомобил саһибләрини дөвләт автомобил мүфәттишлијинә кедиб-кәлмәк әзијјәтиндән хилас едәчәк. Доғрудан да, бә'зән техники бахышын кечирилмәси хејли формал характер дашыјыр. Бурада исә бу иш тәбиидир, јә'ни әкәр машын һәгигәтән саз дејилсә, јериндәчә лазыми әмәлијјатлар апарылачаг.

— Бир дә ки, кәлин е'тираф едәк. Бә'зән техники бахыша машынын јујулуб тәмизләмәсиндән башга бир чәһәт дахил олмајыр. Автомобилин һәртәрәфли техники сазлығы јалныз тә'мир сехиндә, конкрет һалда техники хидмәт стансијасындакы диагностика постунда мүмкүндүр. Баһадыр мүәллим, коллективин јахшы ишләмәси тәкчә усталарын, мүһәндисләрин пешәкарлығы илә шәртләнмир. Онлара јарадылан шәраит, хүсусилә мәишәт шәраити мүһүм рол ојнајыр. Бу барәдә нә дејә биләрсиниз?

— Шүбһәсиз, беләдир. Сехләрдә, е'малатханаларда, стансијаларда адамларымызын, һәтта мүштәриләрин истираһәти, вахт кечирмәси үчүн һәр чүр лазыми шәраит јаратмышыг. Лакин бу чәһәти мән хүсуси бир факт кими нәзәрә чатдырмырам. Бунлар тәбиидир, зәруридир. Мән үмумијјәтлә, коллективин гајғысына галмағын бир чәһәтини демәк истәјирәм. Бу да јардымчы тәсәррүфат мәсәләсидир. Рајонун «Илич јолу» совхозунда 20 һектар јер алмышыг. Бурада артыг артезиан гујусу истифадәјә верилиб, тикинти-гурашдырма ишләринә башланылыб. 100 баш мал үчүн төвлә, 200 баш гојун үчүн бина тикиләчәк, ики һектарда исә исти шитиллик ишләјәчәк. Тәсәввүр едирсинизми, әкәр тәшкил едә билсәк, буна исә шүбһә етмирәм, бу бөјүклүкдә тәсәррүфат нәинки өзүмүзү, кәнар тәшкилатлары да бир сыра әрзаг, тәрәвәз мәһсуллары илә тә'мин едәчәк.

Јардымчы тәсәррүфат, нечә дејәрләр, сырф тәсәррүфат ролуну ојнамајачаг. Бурада усталарымызын, үмумијјәтлә, коллектив үзвләринин истираһәти үчүн дә шәраит јарадылачаг. Јә'ни истираһәт евләри, кемпингләр гурашдырылачаг. Һазырда јардымчы тәсәррүфатын тәшкили үчүн бүтүн мәсәләләри һәлл едиб гуртармышыг. Төвләләр, биналар һазыр олан кими ишә башлајачағыг...

— Кејфијјәт анлајышы сизин мүәссисәдә даһа бөјүк мә'на кәсб едир. Кејфијјәт автомобилин сазлығы, сәрнишинләрин тәһлүкәсизлији демәкдир. Бу бахымдан нә дејә биләрсиниз?

— Мүәссисәнин табелијиндә олан бүтүн објектләримиз мүасир аваданлыг вә метроложи васитәләрлә тә'мин едилмишдир. Хидмәтин кејфијјәтинә нәзарәт үчүн баш идарә һәлә 1986-чы илдә 13 стандарт сәнәд һазырлајыб көндәрмишдир. Бу сәнәдләрә дүрүст әмәл олунмасына чидди нәзарәт едилир.

— Коллективдә 100 нәфәрә јахын уста, мүһәндис чалышыр. Јәгин јүксәк мүкафатларын газанылмасында әмәји, пајы олан ишчиләринииздән бир нечәси илә таныш ола биләрик.

— Әлбәттә. Һәгигәтән, јахшы усталарымыз чохдур. Онлардан бир нечәсинин адыны чәкә биләрәм. Чилингәрләрдән Мәһәррәм Вәлијев, Фәрмајыл Гурбанов, тәнәкәчиләрдән Огтај Рүстәмов, Рәһим Вәлијев, Исмајыл Мәһәррәмов беләләриндәндир. Аваданлыглар үзрә мүһәндис Елдар Камаловдан бүтүн коллектив разыдыр. Јери кәлмишкән бир коллективин дә адыны чәкмәк истәјирәм. Чүнки ишимизин кәләчәк уғурлары, кејфијјәти онлардан асылыдыр. Мән иншаатчылары нәзәрдә тутурам. Јени стансијаларын иншасы ади објектләрин тикинтиси илә мүгајисә едилә билмәз. Бизим објектләр мүасир аваданлыглар вә мүһәндис фикринин мәһсулу олан мүрәккәб гурғулардан әмәлә кәлир. Јери кәлмишкән 2 нөмрәли стансијанын гурашдырылмасында чалышан сәјјар механики дәстәнин, хүсусилә иш ичрачысы Алим Намазовун әмәјини гејд етмәк истәјирәм. Тәкрар едирәм: онларын кејфијјәтли иши бизим јахшы чалышмағымыза көмәк едәчәкдир.

— Баһадыр мүәллим, бир гәдәр гејри-ади суал. Автомобил саһибләри усталарын онлардан бә'зән артыг пул алмаларындан килејләнирләр. Бу барәдә нә дејә биләрсиниз?

— Доғрусу, јалан данышмаг истәмирәм. Амма елә билирәм бизим усталар өз мүштәриләрини нәинки инчик салыр, әксинә, онларын һәмишәлик мүштәриләримиз олмаларына чалышырлар.

Ј. ИСМАЈЫЛОВ.

«КОМСОМОЛДАН АЈРЫЛМАРАМ...»

Ләнкәранын 90 јашлы сакини Аслан Кәләнтәров октјабрын 29-да бирдән-бирә ики бајрамы: өзүнүн ад күнүнү вә кәнчләр иттифагынын 70-чи илдөнүмүнү гејд етмишдир. Иттифагын үзвлүк билети она узаг 1920-чи илин мај ајында тәгдим едилмишдир... Јашынын чохлуғуна бахмајараг Аслан дајы узун вә һадисәләрлә зәнкин өмрүнүн бир чох анларыны јахшы хатырлајыр. О, әмәк биографијасына 1917-чи илдә гәза почт-телеграф конторунун почталјону кими башламыш вә ингилаби һадисәләрдә Азәрбајчанын чәнубунда Совет һакимијјәти гурулмасы уғрунда мүбаризәдә јахындан иштирак етмишдир.

Аслан дајы ән чох бунунла фәхр едир ки, 1920-чи илин мај күнләриндә Ләнкәран гәзасы Коммунист Кәнчләр Иттифагы конфрансынын рәјасәт һеј'әтинин В. И. Ленинә көндәрдији телеграмын алтында онун фамилијасы да вар. Конфрансын бүтүн иштиракчылары адындан комсомолчулар «Фәһлә-кәндли кәнчләрә мәдәнијјәтә вә көзәллијә говушмаг имканы вердијинә көрә» Иличә миннәтдарлыг едәрәк Гырмызы ингилаб бајрағына вә доғма Иличә анд ичирдиләр ки, «Дүнја пролетариаты рәһбәринин бүтүн декретләрини јеринә јетирәчәкләр».

Бир нечә ил сонра Аслан Кәләнтәров силаһы дәрсликләрлә әвәз едиб Талыш дағ кәндләриндә мәдәнијјәт уғрунда јүрүшә башлады: тәгрибән 30 ил әрзиндә Аслан дајы дағлыларын ушагларына бөјүк Ленин дилини, Октјабр дилини өјрәтмәклә мәшғул олду.

Ленин комсомолунун тәвәллүд күнү шәһәр мәдәнијјәт паркында кечирилән шәнликдә фәрди республика пенсијачысы, шәһәр комсомол комитәси јанында ингилаби шөһрәт шурасынын үзвү А. Кәләнтәров өзүнүн кәнч достларына 1926-чы илдә чәкилмиш фотошәкил бағышлады. Шәкилдә Астраханбазар гәзасында фәалијјәт көстәрән гулдур дәстәсини о илин сентјабрында дармадағын етмиш дөјүш достлары А. Һүсејнов, Г. Һәмидов, П. Селјајев, П. Фәтуллајев, М. Рзајев, Д. Бағыров тәсвир олунмушдур.

...Јеничә гуртармыш дөјүшүн јорғунлуғуну чыхмаг үчүн једди дост јарымчыг евин барысынын дибинә чөкмүшдүр. Кимсә чибиндән папирос чыхарыб гүллаб вурур. Онларын шәклини чәкән фотографын ағлына да кәлмирди ки, тарихи өзүнү тәсвир едир.

А. Кәләнтәров дејир: комсомол мәним кәнчлијим, бу күнүм вә үмидварам ки, һәм дә сабаһымдыр. Һәр дәфә кәнчләрлә көрүшәндә јени гүввә алырам, мәни тәбрик едәнләрин һамысына миннәтдарлығымы билдириб Ленин Коммунист Кәнчләр Иттифагынын чохмилјонлу дәстәсини комсомолун 70 иллији мүнасибәтилә тәбрик едирәм.

Т. АЛЛАҺВЕРДИЈЕВ,
Азәринформун мүхбири.

СҮКАНДАН МӨҺКӘМ ЈАПЫШЫН!

Автомобил шоселәри, асфалт, јахуд гум дөшәнмиш јоллар һазырда өлкәмизин, о чүмләдән республикамызын ән учгар кәндләрини, рајон мәркәзләрини, шәһәрләрини бир-бирилә бағламышдыр. Халг тәсәррүфаты јүкләринин дашынмасында, сәрнишинләрин бир јердән башга јерә кетмәсиндә автомобил нәглијјаты өз әһәмијјәтини итирмир. Онсуз мүасир јашајыш мәнтәгәләрини тәсәввүр етмәк чәтиндир. Минләрлә мүәссисәләрин, колхоз вә совхозларын иши, милјонларла совет адамынын истираһәти даһа чох автомобил нәглијјатынын аһәнкдар ишләмәсиндән, автомобил нәглијјатчыларынын өз ишинә нечә јанашмасындан асылыдыр. Сон илләр автомобил нәглијјатынын мадди-техники базасы хејли күчләндирилмиш, автомобилләрин техники сәвијјәси, онун ишинин кејфијјәт вә истисмар көстәричиләри јахшылашмышдыр. Бакы шәһәр Сәрнишиндашыма Идарәси 5 нөмрәли автомобил нәглијјаты мүәссисәси буна јахшы мисалдыр. Мүәссисәнин паркдан истифадә әмсалы 108,8, јердән истифадә әмсалы исә 101,9 фаиздир. Нәглијјатчылар бу илин сон 9 ајы әрзиндә 15 милјона јахын сәрнишин дашымыш, пландан әлавә 19,1 мин манат кәлир әлдә етмишләр. Мүәссисәнин «РАФ»лары 39 маршрутда ишләјир. 19 маршрутда чалышан сүрүчүләр бу илин әввәлиндән тәсәррүфат һесабына кечиб. Онлар 9 ајда 82.300 манат әлавә кәлир әлдә едибләр. Даһа башлычасы, тәсәррүфат һесабы илә ишләјән бу маршрутларда сәрнишинләрин шикајәти јох дәрәчәсинә eниб, гәза вә јол-нәглијјат һадисәләри азалыб.

Кәлән илдән даһа 10 маршрут тәсәррүфат һесабына кечириләчәкдир.

Мүәссисәдә чалышан сүрүчүләрин вә техники ишчиләрин бөјүк әксәријјәти кәнчләрдир. Сүрүчүләрдән Вагиф Гулијевин, Адил Гулијевин, Надир Салајевин, Елхан Фәрәчовун, Рафиг Һүсејновун, чилинкәрләрдән Зејнал Кәримовун, Елман Балајевин, Ваһаб Һәсәновун, дәстә рәисләриндән Нуру Хыдыровун, Тофиг Фәрзәлијевин адлары паркда хүсуси һөрмәтлә чәкилир.

5 нөмрәли автомобил нәглијјаты идарәсинин рәиси О. Бабајев мүсаһибимиздир.

—Сизин паркда олан машынларын сајы планда нәзәрдә тутуландан 34 дәнә аздыр. Амма паркдан истифадә әмсалы бөјүкдүр. Буна нечә наил олмусунуз?

—Тә'мир е'малатханаларынын ишини көкүндән јахшылашдырмышыг. Кечә тә'мири тәшкил етмишик. Паркдан истифадә әмсалы анчаг бу һесаба артыб.

Ә. НЕ'МӘТ.

Губа. «Автотурист» кооперативи чәмиси бир нечә ајдыр ки, јарадылыб. Аз мүддәтдә бураја мүрачиәт едәнләрин сајы хејли артмышдыр. Кооперативдә чалышанлар әһалијә нүмунәви хидмәт көстәрир, автомобилләрин кејфијјәтли тә'мирини тә'мин едирләр. Шәкилдә: кооперативин үзвләриндән (солдан) гајнагчы Фазил Гәрибов, чилинкәр Ибраһим Султанов вә дәмирчи Вагиф Исмајылов. Фото Н. Нәчәфовундур.

«ХАТИРӘ» ВИДЕО-ФОТО КООПЕРАТИВИДИР

Республика Журналистләр Иттифагы нәздиндә јарадылмыш «Хатирә» видео-фото кооперативинин ихтисаслы мүтәхәссисләри һәјатынызда ән хошбәхт күнү, јубилеј шәнликләрини, аилә бајрамларыны видеолентә чәкмәкдә сизә көмәк едәчәкләр. 93-63-42 вә ја 93-03-32 нөмрәли телефонларла сифариш вермәк олар. Әмин ола биләрсиниз ки, сифариш гыса мүддәтдә вә јүксәк сәвијјәдә јеринә јетириләчәкдир.

Јарадычылыг иттифаглары, һабелә республиканын шәһәр вә рајонларынын мүхтәлиф тәшкилатлары да видео-фото студијасынын хидмәтләриндән истифадә едә биләрләр. «Хатирә»нин усталары архив фото сәнәдләрини тәзәләмәкдә, репродуксијалар етмәкдә, ән мүһүм тәдбирләри әкс етдирмәкдә сизә көмәк көстәрәчәкләр. Көрүлән ишләрин гијмәти дөвләт гијмәтләриндән хејли ашағыдыр, сифаришин һаггы һәм һесаба пул көчүрмәклә, һәм дә нағд пулла өдәнилә биләр. Кооператорлар мәнфәәтин бир һиссәсини «Гајғы» чәмијјәтинин һесабына көчүрмәји гәрара алмышлар.

(Азәринформ).

НИЈӘ ӘН'ӘНӘЈӘ ЧЕВИРМӘЈӘК?

«ИКИ НӘСЛИН КӨРҮШҮ»

Инсан өмрүн мүдрик пилләләри илә нә гәдәр јүксәкләрә галхса да, јенә кәнчлијин гајғысына еһтијач һисс едир. Кәнчлик дә ағсаггал сөзү, мәсләһәти олмадан дүнја сирләринә јијәләнә билмәз. Һәјатын тәләби беләдир. Бәс, бу тәләб нечә өдәнилир? Јашын мүхтәлиф гүтбләриндә дурмуш адамлар арасында һансы јолларла көрпү салыныр?

Биз бу күн бу јоллардан бири барәдә сөһбәт ачачағыг. «Ики нәслин көрүшү» адланан бу тәдбирин иштиракчылары Азәрбајчан ССР Сосиал Тә'минат Назирлијинин Мәрдәкандакы мүаличә пансионатында динчәлән мүһарибә, әмәк ветеранлары, тәшкилатчылары исә В. И. Ленин адына АПИ-нин ријазијјат факултәсинин тәләбәләри иди.

Көрүшү кириш сөзү илә институтун профессору Садыг Садыгов ачды. О деди ки, ағсаггалларын өмүр јолу кәнчләримиз үчүн һәмишә јахшы һәјат мәктәби, түкәнмәз вәтәнпәрвәрлик елмидир. Ахы, сизин чаванлығыныз Вәтәнин ағыр күнләринә, халгларымыза 20 милјон нәфәр итки кәтирмиш мүһарибә илләринә тәсадүф едир. Сиз мүһарибәдән әввәл дә тарихин ганлы сынағындан мәрдликлә чыхмысыныз, репрессија дөврүндә ләјагәтинизи горујуб сахлаја билмисиниз. Бүтүн бунлар барәдә јазылыб. Амма ән јахшы китаб белә чанлы шаһидин, һадисә иштиракчысынын үзбәүз сөһбәтинин јерини вермир. Бу мә'нада кәнчләримизин сизинлә көрүшү, һәм дә тез-тез көрүшү вачибдир. Чүнки, бу көрүшләр ибрәтли, фајдалы олур.

Мирбәшир рајонундан кәлмиш әмәк ветераны Идрис Абдуллајев фәхрлә билдирди ки, әксәр оғулларымыз, гызларымыз ата-аналарынын адыны уча тутур, халгымызын јахшы кејфијјәтләрини јашадырлар. Гејрәтә, ләјагәтә, Вәтәнә хидмәтә кәлдикдә исә бүтүн дөврләрдә бунлара мејдан вар. Мәкәр јенидәнгурма асанлыгла һәјата кечирилән просесдир? Әлбәттә, јох. Сосиализмин индики мәрһәләсиндә исә һәлледичи гүввә кәнчләрдир. Лакин онлары мејданда тәк гојмаг олмаз. Биз јашлылар кәнчләрә лазымыг. Гүввә мүтләг тәчрүбәјә архаланмалыдыр. Әкәр көмәјимиздән истифадә олунурса, демәли, биз дә јашајырыг.

Ағбирчәк Нәсибә Нәчәфова билдирди ки, адам кәнчләрлә бир мәчлисдә отуранда өзү дә чаванлашыр. Ағыллы, бачарыглы, башлычасы исә бөјүкләрә һөрмәтлә, еһтирамла, мәһәббәтлә јанашан өвладлар јетишдирдијимизи көрүб севинмәјә, ифтихар һисси кечирмәјә билмирсән.

Тәләбәләр көрүшә мараглы мусиги програмы илә кәлмишдиләр. Онлар анаја, Вәтәнә һәср олунмуш маһнылары вә ше'р парчаларыны бөјүк шөвглә ифа етдиләр. Тәләбә Ајкүн Чаббарова рәгс едәндә исә һәм јашлылар, һәм дә чаванлар ортаја чыхдылар. Белә көзәл күндә, хош мәрамлы мәчлисдә үрәкдән «сындырмамаг» күнаһ оларды...

«Ики нәслин көрүшү» һәр ики тәрәф үчүн фајдалы олду.

Елчин НАМАЗОВ,
С. М. Киров адына АДУ-нун журналистика факултәсинин тәләбәси.

Әли Бајрамлы шәһәр Советинин депутаты Јеканә Бәдирова мәишәт евиндә габагчыл бәрбәрләрдән сајылыр. Онун дүзәлтдији мүхтәлиф сач формалары һәмишә мүштәриләрин үрәјинчә олур. Шәкилдә: Ј. Бәдирова иш заманы. Фото М. Гурбановундур.

ПУЛМОНОЛОГ

...Күнләрин бир күнү Фатма нәнә өмрү боју галхыб-дүшдүјү пилләкәнләрдән гәфилдән јыхылды, мөһкәм әзилди. Хәстәханаја апардылар. Јараларыны сағалтдылар. Ағрылар исә давам едирди. Курорта јаздылар. Бир ај да бурада мүаличә олунду. Лакин... Јахшылашмаг әвәзинә вәзијјәти даһа да ағырлашырды. Кәзмәдикләри хәстәхана, мүрачиәт етмәдикләри һәким галмады. Нәһајәт, Бакыја, республика Елми-Тәдгигат Фтизиатрија вә Пулмонолокија Институтуна үз тутдулар. Хәстәни институтун пулмонолокија шө'бәсинин мүдири Аидә Дадашова мүајинә етди. Гәрары гәти олду...

Јахшы олар ки, бу јердә Аидә һәкимин өзүнү динләјәк:

— Илкин мүајинәдән сонра, кизләтмәјәчәјәм, конкрет бир шеј мүәјјән едә билмәдим. Ренткенә көндәрдим. Нәтичәсини диггәтлә көздән кечирдим. Бир нечә күндән сонра икинчи дәфә ренткенә мүрачиәт етмәли олдум. Шүбһәләнмишдим. Дөш гәфәсинин сағ тәрәфиндә шиш нәзәрә чарпырды. Јенидән рентген, јенидән анализ... Артыг там әмин олмушдум: ағ чијәриндә хәрчәнк вар. Тә'чили операсија олунмалы иди. Буну гоһумларына дедим. Тәәччүбләндиләр: ахы, Фатма нәнәнин индијәдәк сәһһәтиндән һеч шикајәти олмајыб?! Онлары баша салдым ки, хәрчәнк чәмиси бир нечә ајдыр јајылмаға башлајыб. Әввәлләр өзүнү бүрузә вермәјиб; организмин мөһкәмлији буна имкан вермәјиб. Јыхыларағ алдығы зәдәләрдән сонра исә бир гәдәр зәифләјиб вә шиш бөјүмәјә башлајыб... Чәрраһларла мәсләһәтләшдим. Дедиләр ки, хәстә бир јандан јашлыдыр, бир јандан да узун-узады мүаличә ону әлдән салыб; операсија горхулудур, бычағын алтындан дурмаја биләр... Онлара сүбут етдим ки, хәстәсинин өтмүш олса да, мөһкәмдир, операсијаја давам кәтирәр. Фатма нәнәнин өзү дә мән дејәни дејирди. Елә һеј тәкрар едирди ки, «Мән дағда бөјүмүшәм, јајлаг гызыјам, операсија нәдир, өлүмүн өзүндән белә сағ гајыдарам!..». Узун сөзүн гысасы, кәнч чәррәһ Рүстәм Мәммәдов ону операсија етмәли олду. Ағ чијәринин тән јарысыны вә үч габырғасыны кәсиб атды. Һамымыз интизарда идик... Операсијадан чәмиси үч саат сонра көзләрини ачды. Деди ки, узандығым бәсдир, отурмаг истәјирәм; ачмышам, јемәк истәјирәм. Галмышдыг мәәттәл. Һәлә бу һарасыдыр, чәмиси ики-үч күндән сонра кәзмәјә башлады. Бирчә һәфтәдән сонра исә хәстәхананы сапсағлам тәрк етди.

...Инди Фатма Гасымова јенә әввәлки тәк чевик, зирәкдир. Јенә дә өвладлары илә, нәвәләри илә дејир-күлүр шәнләнир. Вә онларын сырасына бирини дә әлавә едиб: Аидә Дадашованы. Ону јенидән һәјата гајтармыш бу кәнч һәкими өзүнә доғма өвлад билир. Тәкчә Фатма нәнәми?! Јох, Аидә һәкими өзүнә икинчи өвлад, нәвә, ана, нәнә... биләнләр онларчадыр, јүзләрчәдир.

Аидә Дадашова 1976-чы илдә Н. Нәриманов адына АТИ-нин мүаличә-профилактика факултәсини битириб. Бир мүддәт Бакыдакы 1 нөмрәли вәрәм әлејһинә мүбаризә диспансериндә ишләјиб. 1983-чү илдә Москваја кедиб, аспирантураја кириб. Мәркәзи Елми-Тәдгигат Вәрәм Институтунда «Ағ чијәрләрдәки гејри-спесифик бронхиал инфексија илә ағырлашмыш деструктив вәрәмин клиника јолу илә үзә чыхарылмасы вә кимјәви терапијасы» мөвзусунда намизәдлик диссертасијасы мүдафиә едиб.

Москваја мә'зун кими кетмиш А. Дадашова үч илдән сонра Бакыја алим кими гајыдыб. 1986-чы илдә Елми-Тәдгигат Фтизиатрија вә Пулмонолокија Институтунда ишә кириб. Институтда ајрыча пулмонолокија шө'бәси ачыландан сонра кәнч елмләр намизәди А. Дадашованы бураја дә'вәт едибләр.

1987-чи илдә пулмонолокија шө'бәсинин фәалијјәт даирәси даһа да кенишләндирилиб: она республика Пулмонолокија Мәркәзи статусу верилиб. Инди бурада ССРИ-дә вә харичдә истеһсал едилмиш ән мүасир апарат вә аваданлыгларла зәнкин рентген, функсионал диагностика, бронхолокија, физиотерапија, инголјасија вә с. кабинетләр фәалијјәт көстәрир. Јахын кәләчәкдә—институтун көһнә бинасы јенидән бәрпа едиләндән сонра исә Мәркәз даһа да кенишләндириләчәк, чарпајыларынын сајы 150-јә чатачаг (һазырда 60-дыр), јени-јени кабинетләр јарадылачагдыр.

Кәнч олмасына бахмајараг, республикамызда ән тәчрүбәли вә сәвијјәли пулмонологлардан бири кими танынан Аидә Дадашова һәм дә саһијјәјә даир бир нечә елми мәгаләнин мүәллифидир. Мәгаләләри Бакыда вә Москвада чыхан мүхтәлиф тибби журналларда чап олунуб. Фтизопулмонологларын сонунчу гурултајында иштирак едиб. Бурадакы чыхышы мараглa гаршыланыб. А. Дадашова һәм дә Совет—Југославија пулмонологларынын биркә ишләјиб һазырладыглары «Ағ чијәрләрдәки саркоидоз хәстәлијинин мүаличәси вә диагностикасы методларынын тәкмилләшдирилмәси» мөвзусунда бејнәлхалг елми-техники әмәкдашлығын иштиракчыларындан биридир.

А. Дадашова дејир:

— Бәлкә дә охучуларын бир чоху пулмонолокијанын нә олдуғуну баша дүшмүрләр. Пулмонолокија ағ чијәрләрдәки илк бахышда вәрәмә охшајан, әслиндә исә вәрәм олмајан дикәр хәстәликләр һаггында елмдир. Бу хәстәликләр һансылардыр?— Пневманија, плеврит, бронхит, бронхиал астма вә с. Тәәссүф ки, бә'зи хәстәхана вә поликлиникаларда мүвафиг мүајинә аваданлығынын олмамасы үзүндән бу хәстәликләрлә мүрачиәт едәнләрә дә вәрәм диагнозу гојурлар. Бу исә өзүнүз билирсиниз нә демәкдир. Јанлыш мүајинә јанлыш мүаличәјә кәтириб чыхарыр. Нәтичәдә исә хәстә сағалмаг әвәзинә даһа да ағырлашыр. Бизим Мәркәзә белә хәстәләр тез-тез мүрачиәт едирләр. Демәк олар ки, һамысыны вахтында сағалдыб ајаг үстүнә галдырырыг. Тә'чили лазым кәлдикдә исә, һәтта вәрәми дә, хәрчәнки дә мүаличә едирик. Нәһајәт, бир чәһәти дә гејд едим: бизим шө'бәдә, еләчә дә бүтүн шө'бәләрдә, бүтүн хәстәханаларда мүаличә олунуб кедән хәстәләр јерләрдә бир мүддәт профилактикадан кечмәлидирләр. Тәәссүф ки, һеч дә һәр јердә буна әмәл едилмир. Бу јахынларда Ағдамда хејирхаһ бир иш көрүлүб: рајонда јүксәк рүтбәли шәхсләр үчүн нәзәрдә тутулмуш дәбдәбәли гонаг еви мүаличәдән тәзәчә гајыданларын ихтијарына верилиб. Көзәл тәшәббүсдүр. Бәс нијә јајылмасын?!

...Республика Пулмонолокија Мәркәзи илә, онун рәһбәри, кәнч тибб елмләри намизәди Аидә Дадашова илә көрүшүмүзүн сонунда Мәркәзин шикајәт вә тәклифләр китабыны вәрәгләдим. А. Дадашованын үнванына јазылмыш сајсыз-һесабсыз миннәтдарлыг сәтирләри арасында дөрд бәндлик бир ше'р диггәтими чәлб етди. Ону бир нечә ај бундан әввәл вәрәмдән мүаличә олунмуш 22 јашлы Һафиз Гафаров јазыб:

О гызыл бармаглар, о күчлү әлләр
Мәни Әзрајылын әлиндән алды.
Үрәјими дидән кизли дәрди-сәр
Мәндән узаглашды, архада галды.

Азәр ӘҺМӘДОВ.

ДИГГӘТ: ЈЕНИ РУБРИКА

Бу күн гәзетдә јени рубрика: «Субјектив фикирләр трибунасы» фәалијјәтә башлајыр. Јенидәнгурма илләри әрзиндә һәјатымызда бәргәрар олан социализм плүрализми, јә'ни социализм фикир мүхтәлифлији кетдикчә даһа артыг сијаси әһәмијјәт кәсб едир, чәмијјәтин демократикләшдирилмәси просесинә нәинки фајдалы тә'сир, һәм дә әсаслы көмәк көстәрир.

Јенидәнгурманын илк күнләриндән күтләви информасија васитәләринә партија төвсијәси беләдир ки, мүәллиф фикринин, мөвгејинин редаксијанын фикри, мөвгеји илә ејнијјәт тәшкил етмәмәси јазынын чап олунмасы үчүн манеә олмамалыдыр. Әксинә, мүхтәлиф, һәтта бир-биринә зидд фикирләрин һамысына күтләви информасија васитәләриндә кениш мејдан верилмәлидир ки, дурғунлуг илләри әрзиндә ичтимаи рә'ј үзәриндә бәргәрар олмуш инһисара сон гојулсун. Јени рубрика да бу мәгсәдә хидмәт едир. XIX партија конфрансында М. С. Горбачовун сөјләдији бу сөзләри хатырламаг да јеринә дүшәрди: «Мүһакимәләрин гејри-адилијиндән горхмаг лазым дејилдир, дискуссијаларын һәр дөнкәсиндә диксиниб сычрамаг вә үмидсизлијә гапылмаг лазым дејилдир».

Әмәк адамларыны, зијалылары, комсомол ишчиләри вә фәалларыны, елм вә мәдәнијјәт, әдәбијјат вә инчәсәнәт хадимләрини һәјатымызын мүхтәлиф саһәләри илә әлагәдар полемик сөһбәтә дә'вәт едир, арзулајырыг ки, охучуларымыз дәрч олуначаг материаллара аид мүлаһизәләрини редаксијаја билдирсинләр.

Охучулара тәгдим олунан илк мәгалә барәсиндә нә демәк олар? Мә'лумдур ки, республикада партија рәһбәрлијинин дәјишдирилмәси илә әлагәдар олараг сон вахтларда һәллини көзләмәкдә олан чохданкы мәсәләләр јенидән мүзакирә мөвзусуна чеврилир, садә әмәк адамлары, зијалылар, елм вә мәдәнијјәт хадимләри радио вә телевизија илә, мәтбуат сәһифәләриндә бу мәсәләләри шәрһ едир, мүлаһизәләрини билдирирләр. «Јенидәнгурма тәфәккүр ингилабыдыр» мәгаләси дә һәмин мөвзудадыр.

СУБЈЕКТИВ ФИКИРЛӘР ТРИБУНАСЫ

ЈЕНИДӘНГУРМА ТӘФӘККҮР ИНГИЛАБЫДЫР

ТӘФӘККҮРСҮЗ АДАМДАН ЈЕНИДӘНГУРМАДА ИШТИРАК ЕТМӘЈИ УММАГ — ӘЛИ ТҮФӘНК ТУТМАЈАН АДАМЫ ДӨЈҮШӘ КӨНДӘРМӘЈӘ БӘНЗӘР

Республиканын һәјаты илә бағлы факт вә тәзаһүрләрин истиснасыз олараг мүзакирә мөвзусуна чеврилмәси ибрәтамиздир вә јени рәһбәрлик шәраитиндә бизә дә ашкарлығын, јенидәнгурманын бәргәрар олачағына инам јарадыр. Бир коммунист кими мән дә бә'зи мүлаһизәләрими билдирмәк истәјирәм. Әлбәттә, тәбиидир ки, онлар һәм дә бир зијалынын мүлаһизәләриндән ибарәт олачагдыр.

Әввәлчә, бир гејдими билдирим ки, Азәрбајчан КП МК бүросунун тәркибиндәки чүз'и дәјишикликлә јени рәһбәрлик формалаша билмәз. Дөвләт вә һөкумәт органларынын бүтүн вәсиләләриндә әсаслы дәјишикликләр едилмәјинчә, идарәетмә механизми дурғунлуг тәрәфдарларынын әлиндән алынмајынча, халгын е'тимадыны доғрултмајанларын һамысы өз јерини тәрк етмәјинчә, онлар лајигли шәхсләрлә, јени тәрздә дүшүнмәји вә ишләмәји бачаран адамларла әвәз олунмајынча, бу, мүмкүн дејилдир.

Лакин кадр мәсәләсиндә халгын әсас һесаб етдији бир ме'јар да вардыр. Бу, Азәрбајчан КП МК-нын биринчи катиби Ә. Х. Вәзировун да дөнә-дөнә тохундуғу мәнфур јерличилик мәсәләсидир. Һамыја мә'лумдур ки, ијирми илә јахын бир дөвр әрзиндә Азәрбајчан КП МК бүросу вә республика һөкумәти сәвијјәсиндә методик гајдада јерличилик сијасәти јеридилирди. Азәрбајчан КП МК-нын август (1988-чи ил) пленумунда бу сијасәтин милли бирлијә вурдуғу зијандан, онун төрәмәләри олан тајфачылыг, гоһумбазлыг, һавадарлыг кими ејбәчәр тәзаһүрләрдән әтрафлы данышылмышдыр. Мәтбуат да сон вахтлар бу мәсәләләрә тез-тез тохунур. Мән онларын үзәриндә дајанмаг истәмирәм. Лакин белә бир чәһәти гејд етмәји вачиб билирәм ки, Азәрбајчан халгынын бирлик әзми јерличилик сијасәти јеридәнләрин мәнфур (гој охучулар бу сөзү тәкрар ишләтмәјимә пешә сәриштәсизлији кими бахмасынлар) нијјәтиндән һәмишә күчлү олмушдур. Халгымыз бу күн дә өз бирлик әзмини сүбута јетирир.

Әлбәттә, кадр сијасәтиндәки проблемләр бунунла битмир. Халгымызын гәлбини көјнәдән јара олдуғу үчүн ән әввәл јерличиликдән сөз ачдым. Мән әминәм ки, бу шәр гүввә илә нечә мүбаризә апарылыб-апарылмајачағы јени рәһбәрлик, о чүмләдән, Әбдүлрәһман Вәзиров үчүн мәһәк дашы олачагдыр.

Һәгигәтән, бүтүн наилијјәтләрин рәһни, бүтүн уғурсузлугларын илкин сәбәби олан кадр сијасәти өзүнүн бүтүн компонентләри, мүрәккәблији илә гаршыда дурур. Кадр корпусу јенидән формалашдырыланда дөврүн тәләбиндән ирәли кәлән чохлу чәһәтләр нәзәрә алынмалыдыр. Ән әсасы исә одур ки, кадрлар сәриштәли, савадлы, вичданлы, дүшүнмәји бачаран адамлар арасындан сечилмәлидир.

Мәнә көрә, дүшүнә билмәк бачарығы, өзү дә јени тәрздә, мүстәгил, гејри-стандарт, бә'зән һәтта риск һәддиндә дүшүнә билмәк бачарығы инди өн плана чәкилмәли, әсас ме'јар олмалыдыр. Она көрә ки, јенидәнгурма тәфәккүр ингилабыдыр. Тәфәккүрсүз адамдан јенидәнгурмада иштирак етмәји уммаг исә, әли түфәнк тутмајан адамы дөјүшә көндәрмәјә бәнзәр вә бу күн биз белә бир керчәкликлә дә разылашмалыјыг ки, партијада интеллект еһтијаты јенидәнгурманын тәләбләри сәвијјәсиндә дејилдир. Башга сөзлә десәк, јенидәнгурма үчүн партијада лазыми интеллектуал база јохдур. Бир нечә онилликләр әрзиндә бәргәрар олмуш реаллыг, мәним шәхси фикримчә, беләдир.

Тарихә нәзәр салаг. Ленин дөврүндәки һөкумәтин вә ја Сијаси Бүронун тәркибинә диггәт јетирәк. Көзләримиз өнүндә зәка саһибләринин бөјүк бир когортасы чанланачагдыр. Онларын һамысы пешәкар сијаси публисист кими фәалијјәт көстәрирди, бир чоху сијаси-фәлсәфи әсәрләрин, бә'зиләри һәтта әдәби-бәдии әсәрләрин мүәллифи иди. Луначарскинин мүхтәлиф жанрларда јаздығы әсәрләр нечә-нечә чилдә сығар, Чичерин Мотсарт һаггында китаб јазмышды. Семашконун афоризмвари кәламлары бу күн дә јада дүшүр, хатырланыр. Онларын әксәријјәти бир нечә харичи дил билир, рус вә Гәрб мәдәнијјәтинә дәриндән јијәләнмишдиләр. Тәбиидир ки, өз фикирләрини гәләмә алмаг бачарығына малик олан һәмин шәхсләрин чыхыш вә мә'рузәләрини дә өзкәләри јох, өзләри јазырдылар. Онларын натиглик бачарығы, мәһарәти дә бурадан ирәли кәлирди.

Инди, тутаг ки, Брежнев дөврүндәки Сијаси Бүрону вә һөкумәти көз өнүнә кәтирәк. Өлкәни бөһрангабағы вәзијјәтә кәтириб чыхармаг, бејнәлхалг аләмдә нүфузуну ашағы салмаг, халгы Әфганыстан фачиәсинә дүчар етмәк үчүн мәкәр бөјүк зәка лазым иди? «Знамја» журналынын баш редактору Г. Бакланов XIX партија конфрансындакы чыхышында һаглы олараг гејд едирди ки, «Әфганыстандан гошунлары чыхармаг үчүн сијаси мүдриклик вә мәрдлик тәләб олунурду. Гошунлары ора јеритмәк үчүн исә бу кејфијјәтләрин һеч бири тәләб олунмурду».

Дурғунлуг дөврүндә партија сәнәдләри, адәтән, бир-бирини тәкрар едир, әсл керчәкликлә әлагәси олмајан риторикадан ибарәт олурду. Сов.ИКП МК-нын Баш катиби пленумдакы мә'рузәләриндә ијнә-сапын чатышмамасы кими мәсәләләрдән бәһс едир, халгын, өлкәнин мүгәддәратына аид проблемләр исә унудулурду.

Иш о јерә чатмышды ки, Брежнев һәтта Сијаси Бүродакы һәмкарларыны беш-он кәлмә илә тәбрик етмәкдән өтрү әлини шәстлә чибинә салыр, һазыр мәтни чыхарыр, кәкәләјә-кәкәләјә ону охујур, бу шәрәфә лајиг керүләнләр дә ејни минвалла чаваб верирдиләр. О вахтлар телевизија илә тез-тез тәкрар олунан белә мәрасимләрә баханда гәдим бир шәрг мәсәли јадыма дүшәрди. Бир сәјјаһ илк дәфә кәлдији шәһәрдә гәрибә бир мәнзәрәнин шаһиди олур: мүәззин минарәјә галхыб, әлиндәки кағыза баха-баха әзан вермәјә башлајыр. Сәјјаһ бу мүәмманы өјрәнмәк үчүн газынын јанына кәлир, ичәри кечиб салам верир вә... газы дөшәјинин гырағыны галдырыр, орадан чыхардығы кағыздан охујур: әлејкүм-әссалам. Сәјјаһ даһа һеч нә сорушмајыб кери гајыдыр...

Мүгајисә бүтүн вәсиләләрдән олан партија органларына аид едилә биләр. Дурғунлуг илләри Азәрбајчан партија тәшкилатында да кадрларын симасызлашмасы дөврү олду.

Алтмышынчы илләрдә кадрларын аз-чох тәфәккүрә вә сәриштәлилијә көрә сечилмәси сијасәти јетмишинчи, сәксәнинчи илләрдә јерличилијә, гоһумбазлыға, рүшвәтхорлуға, рәгәмләрин шиширдилмәсинә, көздән пәрдә асылмасына, чинајәткарлыға әсасланан волунтарист партија-дөвләт үсули-идарәси тәрәфиндән һечә ендирилди. Әввәлки илләрдә формалашмаға башламыш бүрократ рәһбәр типи јени-јени ејбәчәрликләр кәсб етди. Һәмин дөврдә партија вә совет ишчиләринин мүәјјән бир һиссәсинин ән ишләк јерләри бејинләри јох, әлләри вә чибләри иди; чәпик чалыр, рүшвәт алырдылар. Онларын бә'зиләри һәлә инди дә иш башындадыр вә өз әмәлләрини давам етдирирләр.

Кадр корпусуна ендирилән даһа бир зәрбә һаггында. Мә'лум олдуғу кими, рајон, шәһәр партија комитәләри биринчи катибләринин һәддсиз сәлаһијјәтә малик олмалары өзүнү бир дә онда көстәрирди ки, мәркәзи органларын номенклатурасында олан кадрлары да әслиндә онлар сечиб тәсдиг етдирирдиләр. Конкрет олараг рајон, шәһәр партија комитәләри катибләринин тә'јин олунмасы мәсәләсини нәзәрдән кечирәк (мән гәсдән «тә'јин олунмасы» сөзүнү ишләдирәм, она көрә ки, катибләр әслиндә сечилмәјиб, тә'јин олунурдулар). Билдијимиз кими, онларын намизәдлији рајон, шәһәр партија комитәси тәрәфиндән ирәли сүрүлүр вә Мәркәзи Комитәдә тәсдиг олунурду. Лакин бу просес о гәдәр формал характер дашыјырды ки, әслиндә биринчи катибләрин ирәли сүрдүкләри намизәдләр, чүз'и истисна илә, тәсдиг олунурдулар. Бәс, биринчи катибләр кимләри катиб вәзифәсинә намизәд ирәли сүрүрдүләр? Бу заман әксәр һалларда, әсасән, бир ме'јар рәһбәр тутулурду: биринчи катибә јарымаг бачарығы. Лакин бу да мә'лумдур ки, исте'дадлы, сәриштәли, дүшүнмәји бачаран шәхсләр һеч вахт, һеч кимә јарымаға чан атмыр, јалтаглыг еләмир, «бәли», «баш үстә» дејә-дејә бујруг гулуна чеврилмирләр. Беләликлә дә, тутдуғу вәзифәјә лајиг олмајан рәһбәрләр дәстәси әмәлә кәлир вә онлар интеллектуал чәһәтдән, һәтта башчылыг етдикләри саһәләрин ишчиләри илә мүгајисәдә бә'зән чох ачиз көрүнүрләр. Дејиләнләрә сүбут кәрәкдирми?! Гој белә бир анализ апарылсын: тутаг ки, сон он-он беш илдә тә'јин олунмуш рајон, шәһәр партија комитәләри икинчи катибләри вә катибләриндән нечәси биринчи катиб вәзифәсинә, јахуд башга јүксәк вәзифәјә ирәли чәкилмишдир? Һәмин рәгәм мәним дедикләримә вә партијада кадр еһтијаты илә нечә амансыз рәфтар едилдијинә јахшы сүбут олачагдыр.

Фикрими јекунлашдырыб ону дејә биләрәм ки, алтмышынчы илләрдән сонра формалашмаға башламыш бүрократ партија-совет апараты мәсәләләрин һәллинә интеллектуал бахымы, әслиндә, рәдд едир. Һәјат көстәрир ки, интеллект олмајан јердә демократија иблис сурәтиндә көзә көрүнүр. Демократијасыз исә, партија сәнәдләриндә дөнә-дөнә гејд едилдији кими, јенидәнгурма ола билмәз. Јенидәнгурманын ләнкимәсинин бир сәбәбини дә интеллект гытлығында ахтармаг лазымдыр.

Бүтүн бунларын нәтичәси исә көз габағындадыр. Тәсәввүр едирсинизми, рајон партија комитәси биринчи катибинин тапшырығы (бәлкә дә билаваситә рәһбәрлији) илә рајонда һансы бајрам кечирилир? «Гузу бајрамы!». Рајон партија комитәси икинчи катибләриндән бири исә бу јахынларда кениш ичтимаијјәт гаршысында чыхыш едәркән, тәхминән белә сөјләмишдир: мәшһур бир ермәни гадын шаири дә, ады кәрәк ки, Зори Балајандыр, бу мәсәләләрдә милләтчилик мөвгејиндән чыхыш едир... Рајонларда бә'зән рајком катибләри һаггында мүхтәлиф ләтифәләр ешитмәк олар. Мәнә елә кәлир ки, белә вәзијјәтә һеч бир партија дөзмәзди. Бәс, назир хитабәт күрсүсүндән һансы тәклифи ирәли сүрүр? Ушаглар үчүн јазан әдибләр арасында ихтисаслашма апарылмасы тәклифини! Мән һәмин назири (јери кәлмишкән о, Азәрбајчан КП МК бүросунун тәркибиндә дә фәалијјәт көстәрмишдир) динләјәндә бир вахтлар һәмин вәзифәдә онун сәләфи олмуш мүдрик партија вә дөвләт хадими Руһулла Ахундову хатырладым. Бу өзү дә сөһбәтимизин әвәлиндә апардығымыз тарихи мүгајисәјә јахшы мисал ола биләр.

Елә көстәрилән сәбәб үзүндәндир ки, јенидәнгурманын үч или әрзиндә һәлә дә бағлы гапылар архасында сахланан мә'нәви сәрвәтләримизә лазымынча говуша билмирик. Өлкәдә фәалијјәт көстәрән мүвафиг комиссијанын гәрары илә мүһарибәни, зоракылығы вә порнографијаны тәблиғ едән әдәбијјатдан башга хүсуси фондлардакы бүтүн мәнбәләрин ачыг е'лан едилдији бир вахтда биз һәлә Нәриман Нәримановун бүтүн ирси илә (мәгаләләри, «Һачы Зејналабдин Тағыјев» адлы ири һәчмли публисистик әсәри — 1900-чү илдә ајрыча китабча һалында дәрч олунмушдур), Чәфәр Чаббарлынын бир сыра драм әсәрләри илә таныш дејилик. Шәхсијјәтә пәрәстиш дөврүнүн репрессијасына мә'руз галмыш онларла чәфакеш әдиб вә алимләримизин әсәрләри нә вахт охучулара чатдырылачаг? Ады илә һаглы олараг бүтүн дүнја гаршысында фәхр етдијимиз бөјүк Фүзулинин «Һәдигәтүс-сүәда»сы нә вахт ишыг үзү көрәчәкдир? Мәдәни ирсимизә говушмаг имканларынын үч ил әрзиндә јубадылмасына көрә дикәр идеоложи тә'сисатларла јанашы республика Дөвләтнәшркому да мәс'улијјәт дашымырмы?

Ичәришәһәрә вурулан јаралар елә һәмин сәбәб үзүндән дејилми? Ахы, нечә олур ки, Мәдәнијјәт Назирлијиндә әјләшән мүтәхәссисләр бәрпа илә тә'мири гарышдырырлар? Тарих вә мәдәнијјәт абидәләримиз әслиндә бәрпа јох, тә'мир олунур. Ичәришәһәрин гала диварларына һөрүлмүш ағ дашлара диггәт јетирмисинизми? Әсрләрин заман-заман боз рәнкә салдығы мөһтәшәм диварлары ејбәчәрләшдирән ағ дашлары дејирәм... Белә мисаллардан билирсинизми нә гәдәр кәтирмәк олар?! Истәнилән гәдәр, өзү дә бүтүн саһәләрдән...

Јенидәнгурманын һәлә һеч дә һәјатымызын бүтүн саһәләринә ејни чевикликлә нүфуз едә билмәмәсинин мүхтәлиф сәбәбләрини — јенидәнгурманы тәфәккүр имканларына көрә гәбул едә билмәмәкдән тутмуш ачыг мүхалифәтәдәк онларла сәбәбини көстәрмәк олар. Бу да бир һәгигәтдир ки, республиканын јухары рәһбәр даирәләри дә бүтүн мәсәләләрдә јени мүнасибәти нәзәрдә тутан јенидәнгурманы гәбул етмәјә һазыр олмамышлар. Сөзүм гәрибә көрүнә биләр, һәрдән мәнә елә кәлир ки, јенидәнгурмаја мүхалифәтдә олан бир республикада јашајырам. Азәрбајчан КП МК-нын вә онун бүросунун, Азәрбајчан ССР Али Советн Рәјасәт Һеј'әтинин вә республика һөкумәтинин ишиндә вә республикаја рәһбәрлик үслубунда сәксән бешинчи илин апрелиндән сонра о гәдәр дә чидди дәјишиклик баш вермәмишдир. (Әлбәттә, јени рәһбәрликдән гыса мүддәт әрзиндә вәзијјәти дәјишдирмәји тәләб етмәк тәбии олмазды).

Сон фактлардан биринә мүрачиәт едәк. Мә'лум олдуғу кими, XIX партија конфрансына нүмајәндәләр јухарыдан һеч бир бөлкү олмадан азад шәраитдә сечилмәли иди. Мәгсәд бу иди ки, конфрансда јалныз јенидәнгурманын фәал тәрәфдарлары иштирак етсинләр. Онларын сечилмәси үчүн дә јеканә ме'јар бу олмалы иди. Партијанын да көстәриши белә иди. М. С. Горбачовун сөзләрини хатырлајаг: «Конфранса нүмајәндәләр сечмәк үчүн намизәдләрин мүәјјән едилмәси гајдасы барәсиндә Сов.ИКП МК рә'јини сөјләмишдир. Биз белә бир фикир сөјләмишик ки, јенидәнгурманын гызғын тәрәфдарларыны, фәал коммунистләри нүмајәндә сечмәк лазымдыр. Кечмишдә олдуғу кими, һеч бир тапшырыг јохдур ки, филан гәдәр фәһлә вә кәндли олсун, филан гәдәр гадын олсун вә с. Әсас сијаси көстәриш беләдир: конфранса јенидәнгурманын фәал тәрәфдарлары сечилсин».

Бәс, бу көстәриш нечә јеринә јетирилмишдир? Бәри башдан дејәк ки, башга мәсәләләрдә олдуғу кими, нүмајәндәләрин сечилмәси мәсәләсиндә дә һеч бир јени мүнасибәт мүшаһидә олунмамышдыр. Нүмајәндәләрин тәркиби дә буну тәсдиг едир. Дәрһал дујмаг олур ки, әввәлки илләрдә олдуғу кими, нүмајәндәләр јенә дә Азәрбајчан КП МК-да тәртиб олунмуш бөлкү әсасында сечилмишләр.

Нүмајәндәләрин јарыдан чохуну әмәк адамлары тәшкил едирди. Демәк олар ки, республиканын халг тәсәррүфатында мөвчуд олан бүтүн пешәләр тәмсил олунмушду: һидрометаллург, түтүнчү, тохучу, чајбечәрән, тахылчы, токар, оператор, сағычы, фрезерчи, картофчу, гајнагчы, чилингәр, иншаатчы, ферма мүдири, газмачы, насосчу, тәрәвәзчи, апаратчы, памбыгчы, поладәридән, үзүмчү, баш чобан, ашпаз, чөрәкбиширән... Нүмајәндәләрин тәркибиндә һәтта габлашдырычы, гурашдырычы, јығычы, дарајычы да варды, амма философ, тарихчи, етнограф, сијаси ичмалчы, археолог, чоғрафијачы, журналист, әдәбијјатшүнас, рәссам јох иди... Велосипедчидән башга бүтүн сүрүчүләр дә нүмајәндә сечилмишдиләр: тракторчу, екскаваторчу, локомотивчи, тәјјарәчи, автомобил сүрүчүсү, механизатор... Дүшүнүрәм, көрәсән, конфранса нүмајәндә сечилмиш ашпазын јенидәнгурманын «гызғын тәрәфдары» олмасы өзүнү нәдә көстәрир? Бәлкә инди даһа дадлы хөрәкләр һазырлајыр? Чөрәкбиширән дә еләчә...

Көрүрсүнүзмү, партијанын, Сов.ИКП МК Баш катибинин бирбаша көстәриши олдуғу тәгдирдә белә («Һеч бир тапшырыг јохдур ки, филан гәдәр фәһлә вә кәндли олсун...») она әмәл едилмәмиш, көһнә иш үсулу, көһнә мүнасибәт өзүнү көстәрмиш, интеллектуал тәмсил олунма имканларындан истифадә олунмамышдыр. М. С. Горбачов конфрансда бир даһа дејәндә ки, «әһалинин мүхтәлиф тәбәгәләринин гејри-пропорсионал тәмсил олунмасындан чәкинмәк лазым дејилдир», дүшүндүм: көрәсән, Гурултајлар сарајында әјләшән Азәрбајчан КП МК бүросунун үзвләри вә үзвлүјүнә намизәдләр, һеч олмаса, инди фикирләширләрми ки, Азәрбајчан партија тәшкилатындан конфранса нүмајәндәләр јенидәнгурма дөврүнүн тәләбләри илә јох, дурғунлуг дөврүнүн еһкамларына әсасән сечилмишдир?

Республиканын али дөвләт вә һөкумәт органларынын ишиндән дә јенидәнгурмаја зидд олан белә мисаллар көстәрмәк олар.

Бәс, кадр сијасәтини демократик, интеллектуал әсаслар үзәринә кечирмәк вә беләликлә дә һаггында данышылан ејбәчәрликләрин — јерличилик, гоһумбазлыг, протексионизм кими һалларын кәләчәкдә тәкрар олунмасыны гејри-мүмкүн едә биләчәк тә'минат јаратмагдан өтрү нә етмәк лазымдыр? Ахы, белә јарамаз ки, һәр дәфә кечмиш сәһвләрдән данышыр, лакин онларын гаршысына бирдәфәлик сәдд чәкмәк гајғысына галмырыг...

Мәнә белә кәлир ки, чыхыш јолларындан бири партијаја кәнардан интеллектуал ахын тәшкил олунмасыдыр. Номенклатура даирәсиндән гыраға чыхмаг практикасыны кенишләндириб бәргәрар етмәк лазымдыр. Азәрбајчан партија тәшкилатында әввәлләр дә белә һаллар олуб. Академија системиндәки һуманитар профилли институтларын шө'бә мүдирләри Азәрбајчан КП МК катиби кими јүксәк вәзифәјә сечилмишдиләр. Башга мисаллар да јада салмаг олар. Дикәр республикаларын партија тәшкилатларындан һазыркы дөврә аид дә мисаллар кәтирмәк олар.

Партија органларынын сијаси рәһбәрлик функсијасы өн плана кечдији индики бир вахтда кәнд рајонларында биринчи катиб вәзифәсинә әсасән кәнд тәсәррүфаты мүтәхәссисләринин, шәһәрләрдә вә шәһәр рајонларында исә техники профилли мүтәхәссисләрин төвсијә олунмасы практикасына да сон гојулмалыдыр. Инди партија рәһбәрлијинә өзүнүн тәфәккүрү, дүшүнчәси, һәтта тәһсили (һуманитар саһәләр) илә идеолог ола биләчәк шәхсләр сечилмәлидирләр.

Ән әсасы исә, демократик сечкиләрин бәргәрар олмасыдыр. Мәнә белә кәлир ки, бәшәријјәтин һәјатында сечкинин тәшәккүл тапмасы да одун, тәкәрин кәшф едилмәси гәдәр харигүладә бир һадисәдир вә сивилизасија тарихи дә бәлкә илк сечкинин кечирилдији вахтдан һесабланмалыдыр. Белә көрүнә биләр ки, бәнзәтмәдә һәдсиз мүбалиғәјә ујурам. Ола биләр. Инсан илләрлә һәсрәт галдығы не'мәтә чатмаг әрәфәсиндә оланда белә һиссләр кечирир. Ахы, инсанлар мәһз сечки васитәсилә өз араларындакы ән ағыллы, дүшүнчәли, вичданлы адамлары мүәјјәнләшдирир вә өз талеләрини онлара е'тибар едирләр. Шәхсијјәтин мә'нәви тәкамүлү үчүн ондан даһа вачиб бир шәрт ағлыма кәтирә билмирәм. Ахы, бу, әслиндә демократија мәсәләсидир.

Конститусијада тәсбит олунмуш сечмәк вә сечилмәк һүгугумуз узун илләр тә'мин олунмамышдыр. Бүтүн сечкили вәзифәләрә кадрлар, һәмчинин депутатлар тә'јин едилмишләр.

Партија јенидәнгурманын илк чағларындан сечки мәсәләсинә диггәт јетирмиш, онун тәкмилләшдирилмәси просеси башланмыш вә инди дә давам едир. Јерли Советләрә сечкиләр заманы бә'зи јерләрдә чохмандатлы сечки даирәләринин јарадылмасы да фајдалы тәчрүбә кими тәгдир олунмалыдыр. Сијаси системин ислаһаты илә әлагәдар олараг инди артыг сечки саһәсиндәки тәкмилләшдирмәләрин дә баша чатдырылмасы гаршыда дурур. Бу мәсәлә Үмумиттифаг партија конфрансында мүзакирә мөвзусу олмуш, Сов.ИКП МК-нын ијул пленумунда конкрет тәклифләр шәклиндә өз тәчәссүмүнү тапмыш, нәһајәт, ССРИ халг депутатлары сечкиләри һаггында ганунун лајиһәси бу күнләрдә мәтбуатда дәрч едилмиш, халгын мүзакирәсинә верилмишдир.

Јени лајиһә сијаси системин демократикләшдирилмәси јолунда мүһүм аддымдыр. М. С. Горбачовун дедији кими, ССРИ халг депутатларынын нөвбәти сечкиси, һәгигәтән, надир сечкиләр олачагдыр. Мөвчуд совет сечки системинин әсасыны тәшкил едән тәкнамизәдлилијә, нәһајәт, сон гојулачагдыр. Сечки анлајышынын өзүнә зидд олан антидемократик гајда — бир намизәддән... бир нәфәрин сечилмәси гајдасы, нәһајәт, шәхсијјәтә пәрәстиш вә дурғунлуг дөврләринин гара сәһифәси кими тарихә чевриләчәкдир. Инди артыг депутатлыға намизәдләрин сајы мәһдудлашдырылмыр; сечки бүллетенләринә дахил едилән намизәдләрин сајы, бир гајда олараг, мөвчуд мандатларын сајындан чох олачагдыр.

Лакин бурада бир мәсәләни дә нәзәрдән гачыртмаг олмаз. Бу да ондан ибарәтдир ки, сечки бүллетенинә депутатлыға јалныз бир намизәд дахил едилмәси дә јени ганунда гадаған олунмур. Бу, әслиндә, демократијаја там мүвафигдир. Она көрә ки, әкәр сечичиләр, һәгигәтән, елликлә таныдыглары вә еһтирам бәсләдикләри шәхслә јанашы, дикәр намизәд көстәрмәк истәмирләрсә, онлары буна мәчбур етмәјин өзү дә халгын ирадәсинә зидд кетмәк вә демократијаја арха чевирмәк оларды.

Анчаг шәхсән мән республикамызда бу гајдадан сун-истифадә едиләчәјинә көрә тәшвиш һисси кечирирәм. Һарадандыр белә нараһатлыг? Мә'лум олдуғу кими, өтән ај республика Али Советинә әлавә сечкиләр кечирилмишдир. Бәс, һәмин сечкиләр дурғунлуг илләринин сечкисиндән фәргләнирдими? Гәтијјән јох! Елә һәмин күнләрдә Русија Федерасијасында, дикәр республикаларда бир сыра сечки даирәләриндә бир нечә намизәд арасында сечичиләр уғрунда әсл мүбаризә гызышдығы бир һалда, бә'зи даирәләрдә һәтта намизәдләр ев-ев кәзиб әһали илә тәмасда олдуглары, радиода бир-бирилә мүкалимәјә кириб өз мәрамнамәләрини шәрһ етдикләри һалда, Азәрбајчанда «дурғунлуг демократијасы» һөкм сүрмәкдә, сәлаһијјәтли совет бүрократ апараты онун кешијиндә дурмагда иди. Тәсадүфи дејил ки, ијирмијә јахын сечки даирәсинин һеч бириндә депутатлыға намизәдләрин рәгиби јох иди.

ССРИ халг депутатлары сечкиләри һаггында јени ганунда ән мүһүм јениликләрдән бири дә депутатлыға намизәдләр көстәрмәк һүгугунун јашајыш јерләриндә сечичиләрин јығынчагларына да шамил едилмәсидир. Әввәлләр нечә олурду? Сечки даирәсиндә јерләшән һансыса әмәк коллективиндә (әлбәттә, гүввәдә олан гануна көрә) депутатлыға намизәд ирәли сүрүлүр, кениш әһали күтләси исә кор-коранә она сәс верирди. Шәһәр сечки даирәләриндә белә дә олурду ки, һәмин коллективдә ишләјәнләрин мүәјјән һиссәси, бә'зән һәтта јарысы һәмин сечки даирәсиндә јашамырды; демәли, әслиндә, бир сечки даирәсиндә јашајанлар башга сечки даирәсинин сечичиләри үчүн намизәд көстәрирдиләр. Сивилизасијаја мәнсубијјәт иддиасында олан бир өлкәдә көрүн нәләр баш верирди!

Беләликлә дә, әввәлләр јалныз ганунла тәсбит олунмуш сечмәк һүгугу инди һәјатда тәтбиг едилә биләр. Әввәлләр тамамилә сәрф-нәзәр едилмиш сечилмәк һүгугунун (әкәр һәр бир шәхс өз намизәдлијини ирәли сүрмәк имканына малик дејилдисә, һәмин һүгугун тә'мин олунмасындан нечә данышмаг оларды?) инди тәтбиг олунмасы, јә'ни һәр бир шәхсә өз намизәдлијини ирәли сүрмәк һүгугунун верилмәси демократија тәрәфдарларынын һамысынын үрәјинчәдир. Инди, нәһајәт, даһа белә дүшүнмәзләр ки, халг тәрәфиндән сечилмәјәрәк депутат тә'јин олунмаг нәчиблик, өз намизәдлијини ирәли сүрүб халгын мүһакимәсинә вермәк исә гејри-тәвазөкарлыгдыр. Бәли, демократијаны өјрәнмәлијик, һәлә чох-чох өјрәнмәлијик...

Сонда бир даһа гејд етмәк истәјирәм ки, јенидәнгурма просесинин мүвәффәгијјәтлә ирәлиләмәси үчүн сечки имканларындан вә дикәр васитәләрдән истифадә етмәклә халгын, чәмијјәтин интеллект еһтијатлары тезликлә һәрәкәтә кәтирилмәлидир. Башга јол көрмүрәм.

Әлирза БАЛАЈЕВ,
Азәрбајчан ССР әмәкдар журналисти.

ӘДӘБИЈЈАТ МӘДӘНИЈЈӘТ ИНЧӘСӘНӘТ

УҒУРЛУ ЈОЛ

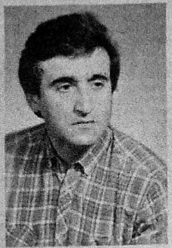

СӨЗ ҮРӘКДӘН КӘЛӘНДӘ...

Редаксијанын ше'р почтуну нәзәрдән кечирәркән ашағыдакы мисралар фикрими чәлб етди:

Дурналар сәмаја алај
чәкдиләр,
Чәнуба бојланыб һарај
чәкдиләр,
Јарысы башыма һалај
чәкдиләр,
Јарысы Тәбризә бөлүндү
кетди.

Бу ше'рин мүәллифи Шамхорда, Сәрхан кәнд орта мәктәбиндә мүәллим ишләјән Адил Шамилоғлудур. Ше'рдәки поетик гығылчымлар кәнч шаирин гәлбинин аловундан хәбәр верирди. Мисал чәкдијимиз «Пајыз лөвһәси»ни охудугча һисс едирдин ки, бу ше'ри поезијаны севән, бүтүн инчәликләри илә дујан, сөзүн гәдрини билән, аз сөзлә јадда галан лөвһәләр рәсм етмәјә чалышан бир кәнч јазыб.

Сонралар Адил редаксијамыза кәлди. Јени ше'рләрини тәгдим етди. Бу поетик нүмунәләр үмидимизи доғрултду. Һәмин ше'рләрин бириндәки «Енишли-јохушлу бир нараһат јолум вар» дејән мүәллифин поезијанын чәтин, лакин шәрәфли јолунда уғурлу аддымлар атмағын мәс'улијјәтини дујмасы ајдын һисс едилирди.

Адил Шамилоғлу ше'рләриндә дүнјаны, бәшәри, инсанлары нараһат едән, һәјәчанландыран мөвзулара даһа чох мүрачиәт едир:

Чәкир имтаһана заман
бәшәри,
Бүрүјүр бир хәфиф думан
бәшәри,
Гору тәһлүкәдән, аман,
бәшәри,
Дүнја, сабаһын хејир!

Дүнјаны, инсанлары хошбәхт көрмәк истәјән мүәллиф нәдән јазырса-јазсын үрәклә јазыр. Чүнки јахшы билир ки, «Үрәкдән кәлмәјәнләр үрәкләри инчидир».

Шамхорда фәалијјәт кәстәрән «Шәмкир инчиләри» әдәби бирлијинин үзвү олан Адил Шамилоғлунун ашағыда охучулара тәгдим етдијимиз ше'рләри онун республика мәтбуатында илк чыхышыдыр. Өз тә'биринчә десәк, «арзу гөнчәләридир». Гој бу гөнчәләр әтирли чичәкләрә чеврилсин!

Тофиг МҮТӘЛЛИБОВ.

САБАҺЫН ХЕЈИР, ДҮНЈА!

Гаранлыг совушур, бүкүлүр
кечә,
Дан јери ағарыр, сөкүлүр,
кечә,
Улдузлар әријир, төкүлүр
кечә,
Дүнја, сабаһын хејир!

Чәкир имтаһана заман бәшәри,
Бүрүјүр бир хәфиф думан
бәшәри,
Гору тәһлүкәдән, аман, бәшәри,
Дүнја, сабаһын хејир!

Көрүшүр күндүзлә кечә бир
анлыг,
Дөјүшүр күндүзлә кечә бир
анлыг,
Ачыр көзләрини алаторанлыг,
Дүнја, сабаһын хејир!

ҮМИД

Енишли-јохуш, бир нараһат јолум вар,
Бу сәфәрә чыхасыјам, чыхасы.
Од оғлујам, күнәш бојда одум вар,
Јери, көјү јахасыјам, јахасы.

Мејдан бөјүк, јол кенишдир, изим аз,
Һәлә чәнкә киришмәјә сөзүм аз.
Нур зәррәси бу дүнјаны дојурмаз,
Шимшәк олуб чахасыјам, чахасы.

Бу атәшин аловундан дојмушам,
Бағрым башы чадар-чадар олмушам.
Көјләр кими гаралмышам, долмушам,
Лејсан кими јағасыјам, јағасы.

Мән торпағам, далғаланан зәми — сән,
Мән дәнизәм, јырғаланан кәми — сән.
Зүлмәтләрдә мәндән ишыг истәсән,
Күнәш олуб чыхасыјам, чыхасы.

Мәһәббәтин, сәадәтин јолујам,
Бу севдамла зәманәдән улујам.
Саф ешгимин кә'ләсијәм, гулујам,
Вүгарымын ағасыјам, ағасы.

Адил ШАМИЛОҒЛУ.

НӘҒМӘЛӘРДӘ ЈАШАЈЫР

А. М. Шәрифзадә адына актјор евиндә Азәрбајчан ССР-ин әмәкдар артисти Нәзакәт Мәммәдованын хатирәсинә һәср олунмуш кечә кечирилмишдир. Кечәни кириш сөзү илә Н. Мәммәдованын көркәмли мүғәнни кими јетишмәсиндә бөјүк ролу олмуш Азәрбајчан ССР халг артисти Күлхар Һәсәнова ачмыш вә мәрһум мүғәннинин јарадычылығындан данышмышдыр.

Мүғәнни илә биркә чалышмыш дикәр инчәсәнәт хадимләри, ону јахындан танытјанлар да чыхыш едәрәк Н. Мәммәдова һаггында хош сөзләр сөјләмиш, онун сәнәткарлығы илә јанашы, инсани кејфијјәтләриндән дә сөһбәт ачмышлар.

Азәрбајчан ССР халг артисти Рамиз Мустафајев, Азәрбајчан ССР әмәкдар инчәсәнәт хадими Шәфигә Ахундова, «Лалә» гызлар ансамблынын рәһбәри Чејран Һашымова Нәзакәтин мүғәннилик сәнәткарлығындан, еләчә дә опера артисти кими фәалијјәтиндән данышмышлар. Сәнәткарла узун мүддәт сәһнәдә чалышмыш М. Ф. Ахундов адына Азәрбајчан Опера вә Балет Театрынын актјору Чанәли Әкбәров Н. Мәммәдованын бу јүксәк ада мәшәггәтли зәһмәти илә наил олдуғундан данышмыш вә тәәссүфлә билдирмишдир ки, Нәзакәтин опера актјору кими телевизијада бир дәнә дә олсун чәкилиши галмамышдыр.

Журналист Телли Әлијеванын мүғәнни-актјор һаггындакы хатирәләри дә бөјүк марагла динләнилмишдир.

Рәсми һиссәдән сонра концерт олмуш, Сәкинә Исмајылова вә Чанәли Әкбәров Ү. Һачыбәјовун «Лејли вә Мәчнун», «Әсли вә Кәрәм», Ш. Ахундованын «Кәлин гајасы» тамашасындан сәһнәләри бөјүк сәнәткарлыгла ифа етмишләр. Сәфурә Әзиминин, Саһибә Әһмәдованын, Разијә Ширинованын вә Рәһилә Бәндәлијеванын охудуглары маһнылары да тамашачылар алгышларла гаршыламышлар.

Мәрһумун бачысы Кифајәт ханым вә оғлу Чејһун да хатирә кечәсинә дә'вәт олунмушдулар. Кифајәт ханым чыхыш едәрәк әзиз бачысыны јад едәнләрә өз дәрин миннәтдарлығыны билдирди.

С. БӘҺРӘЛИ.

РУС ДИЛИ ИЛӘ ҮНСИЈЈӘТДӘ

Күтләви информасија васитәләри, хүсусән телевизија вә радио журналистләри өлкәмизин милјонларла сакининин бејнәлмиләл үнсијјәт дилинә, Ленин дилинә, достлуг дилинә говушмасында мүһүм рол ојнамалыдырлар. Азәрбајчан телевизијасы вә радиосу рус дилинин тәблиғ едилмәси вә өјрәнилмәси ишиндә фәал иштирак едир. Мүнтәзәм олараг ефирә кениш аудиторија үчүн нәзәрдә тутулмуш «Рус дили» верилиши чыхыр. Сон вахтлар бу верилишдә материалын верилмәсинин гејри стандарт формаларындан, хүсусән ојун елементләриндән мүвәффәгијјәтлә истифадә едилир.

«Екранын мүәллимә көмәји» верилиши дәрсләрин вә факултатив мәшғәләләрин һазырланмасында вә кечирилмәсиндә мүәллимләрә методики јардым көстәрир, милли мәктәбдә ән јахшы рус дили мүәллимләринин тәчрүбәси илә тамашачылары таныш едир. Ән'әнәјә чеврилмиш рус дили телеолимпиадалары, «Рус дили» радио журналы бөјүк рәғбәт газанмышдыр.

Бакыда кечирилмиш үч күнлүк елми-практик семинарда тәдрис вә билик програмларынын һазырланмасында Азәрбајчанын, башга республикаларын телевизија вә радио журналистләринин топладығы иш тәчрүбәси мүзакирә едилмишдир. Семинарда Газахыстан, Өзбәкистан, Күрчүстан вә Түркмәнистан телевизијасы вә радиосунун јарадычы ишчиләри, алимләр, Азәрбајчанын али вә орта мәктәбләринин рус дили мүәллимләри иштирак етмишләр.

Мүтәхәссисләр видео јазылара бахмыш, ән мараглы вә мәзмунлу верилишләрин радио лентләрини динләмишләр. Тәдрис програмларынын бәдии сәвијјәсини, сәмәрәсини вә тә'сирини нечә јүксәлтмәк барәдә мараглы фикир мүбадиләси олмушдур. Республика дөвләттелерадио комитәсинин студијаларындан бириндә «Дәјирми стол архасында» сөһбәт кетмишдир. Рус дилини өјрәнәнләр үчүн гардаш республикаларын студијаларында һазырланмыш ән мараглы верилишләр Азәрбајчан телевизијасы илә кәстәриләчәкдир.

(Азәринформ).

Шәкилдә: Әләкбәр Мәммәдов галибләрә бу призи тәгдим едәчәк.

АННОТАСИЈА

ЈЕНИ КИТАБЛАР

Нәшријјатларымыз сон вахтларда бир сыра јени китаблары чапдан бурахыблар. Онларын бир нечәси илә сизи таныш едирик.

Јахшы дејибләр ки, нәғмә инсанын ганадларыдыр. Бу ганадлар бизи һәмишә јүксәкликләрә галдырыр, гәлбимиздә мүгәддәс дујғулар ојадыр. «Јазычы» нәшријјаты кәнчләрин маһныја олан мәһәббәтини, арзусуну нәзәрә алараг **«Азәрбајчан»** поезија алманахынын јени нөмрәсини бәстәкар вә шаирләримизин маһныларына һәср едиб. «Нәғмә чәләнки» адланан бу алманах «Гардашлыг дүнјасы партијамыздыр», «Тәбиәт илһама чағырыр мәни», «Һәр кечәм олду кәдәр, гүссә фәлакәт сәнсиз» бөлмәләриндән ибарәтдир.

Алманахын «Гардашлыг дүнјасы партијамыздыр» бөлмәсиндә «Партија һаггында маһны» (сөзләри Сәмәд Вурғунун, мусигиси Гара Гарајевиндир), «Доғма, әзиз партија» (сөзләри Рәсул Рзанын, мусигиси Сәид Рүстәмовундур), «Ал бајраглы партијам (сөзләри Фикрәт Садығын, мусигиси Азәр Дадашовундур), «Шән Азәрбајчан» (сөзләри Мәстан Күнәрин, мусигиси Полад Бүлбүлоғлунундур), «Азәрбајчан» (сөзләри Бәхтијар Ваһабзадәнин, мусигиси Емин Сабитоғлунундур), «Чинар вә мән» (сөзләри Нәби Хәзринин, мусигиси Шәфигә Ахундованындыр), «Азәрбајчан» (сөзләри Әнвәр Әлибәјлинин, мусигиси Рауф Һачыјевиндир) вә с. маһнылар верилмишдир. Һәмин маһныларда партијамызын гүдрәти, Вәтәнимизин әлдә етдији наилијјәтләр өз әксини тапыб.

Китабын икинчи бөлмәси «Тәбиәт илһама чағырыр мәни» адланыр. Һәмин бөлмәдә верилмиш ше'рләрдә ана торпағымызын фүсункар тәбиәти, чејранлы дүзләри, лаләли јамачлары, уча, әзәмәтли дағлары, сәрин булаглары, чошғун шәлаләләри мәһәббәтлә тәрәннүм олунур. «Дағлар», «Једди чинар», «Ағ чичәк», «Мавидир», «Көзләјир бизи», «Ајлы кечәләр», «Дан улдузу, бир дә мән», «Пычылдашын ләпәләр», «Ајрылыг олмајајды», «Киләвар», «Мәним күнәш мәһәббәтим», «Кечә булаг башында» вә с. маһнылар өз поетиклији, ахычылығы илә нәзәр-диггәти чәлб едир.

Китабын «Һәр кечәм олду кәдәр, гүссә фәлакәт сәнсиз» бөлмәсиндә топланмыш маһныларда кәнчләримизин одлу мәһәббәти, сәдагәти тәрәннүм олунур. «Сәнсиз», «Күлүм», «Дурналар», «Јазмышам адыны», «Севмәјир, гој севмәсин», «Көлкәм гәдәр јахынсан», «Бир көнүл сындырмышам», «Олмаз-олмаз дејирсән», «Јахшыдыр», «Гурбан верәрдим», «Кәлин кәлир», «Нә «һә» дејир, нә «јох» дејир» вә с. маһныларын лирик гәһрәманы өз мәһәббәти јолунда һәр бир фәдакарлыға һазыр олан кәнчләрдир.

Биз әминик ки, «Азәрбајчан» поезија алманахынын дөрдүнчү нөмрәси маһнысеверләрин бөјүк марағына сәбәб олачаг.

«Кәнчлик» нәшријјаты **«Әскәр рәшадәти»** адлы јени бир китабы чапдан бурахыб. Китабда Совет Ордусу сыраларында өз бејнәлмиләлчилик борчуну шәрәфлә јеринә јетирән, Әфганыстанда вурушан азәрбајчанлы дөјүшчүләр һагда очеркләр топланмышдыр.

Валеһ Мусајевин «Јарымчыг галмыш күндәлик», Адил Атакишијев вә Мүсәллим Һәсәновун «Дүнја севәнләринди», Ибраһим Ибраһимовун «Ики дамчы ган ләкәси», Мүрсәл Чавадовун «Гафгаз гарталы», Есмира Ағајеванын «Өлүмүн ачығына», Әһмәд Исајевин «Оғул көрдүм», Тофиг Әбдүлһәсәновун «Мә'на долу бир өмүр», Наилә Гафарованын «Талеһин сынағы», Телман Нәзәрлинин «Вәтән дејән оғул», Габил Һәсәновун «Әфганыстана — истеһсалат тәнрүбәсинә» адлы очеркләриндә республикамызын фәдакар вә чәсур оғулларынын һүнәрләриндән сөһбәт ачылыр. Көстәрилир ки, онлар Вәтәнин, халгын шәрәфини өз чанларындан мүгәддәс санмыш, јери кәләндә һәјатларындан кечмәјә белә һазыр олдугларыны билдирмишләр.

Әли Саләддинин Азәрбајчан Дөвләт Нәшријјаты тәрәфиндән бурахылмыш **«Кәздикләрим, көрдүкләрим»** адлы китабында мүәллифин мүхтәлиф республикалара сәјаһәтләри заманы јаздығы очеркләри, хатирәләри, мәгаләләри топланмышдыр. Китаб «Елдән-елә, дилдән-дилә», «Күрчүстан хатирәләри», «Н. Нәримановун кечдији јолларын сорағында», «Түркмәнистан сәһифәләри», «Өзбәкистан дәфтәриндән», «Газахыстан төһфәләри» фәсилләрдән ибарәтдир. Бу јазылары охудугча өзүмүзү мүәллифин бөјүк мәһәббәтлә тәсвир етдији јерләрдә һисс едирик, гијаби олараг һәмин республикалара, шәһәрләрә сәјаһәтә чыхырыг, адлы-санлы истеһсалат габагчыллары, әдәбијјат вә инчәсәнәт хадимләри илә таныш олуруг.

Шүбһәсиз ки, филолокија елмләри доктору Әли Саләддинин бу китабы охучуларын марағына сәбәб олачаг.

ЧӘТИН СӘНӘТ ЈОЛУНДА

ПӘРДӘ ЈАВАШ-ЈАВАШ ачылыр. Сәһнә гаранлыгдыр. Ортада, һүндүрлүкдә гојулмуш тахт-тач арамла ишыгланыр. Аслан шаһ гызылы рәнкли тахтын күнчүнә гысылмыш, дәрин дүшүнчәләрә гәрг олмушдур. Вәзир вә әјјанлардан ничат истәјир, хәстә һалындан шикајәтләнир. Мә'лум олур ки, о, кәнч оғлунун тахта саһиб олачағындан нараһатдыр вә бу фикир хәрчәнк хәстәлији кими онун дахилини дидир, парчалајыр, она раһатлыг вермир. Шаһ галхыр, ағыр аддымлар атыр, өн плана кечир. Шаһын көзләри ваһимәлидир, гәзәблидир. Тахтдан әл чәкмәмәк үчүн чыхыш јолу ахтарыр. Султанлыг вә шаһлыг арзусу илә јашајан хәбис Вәзир Рәммалы шаһын һүзуруна кәтиздирир. Рәммалын һијләсилә, Вәзирин фитнәсилә залым ата јеканә вариси, кәнч Исмајылы узаг сәфәрләрә, өлүмләрә јола салыр, өзү исә севинәрәк ејш-ишрәтлә мәшғул олур. Шаһын дахилән кечирдији нараһатлығы, горхуну исте'дадлы актјор-мүғәнни Шаһлар Гулијев одлу темпераментлә ојнајыр. Пәрдә ачыландан операнын сонунадәк онун сәһнәјә һәр кәлиши тамашачы залында аддым-аддым изләнилир, даим диггәт мәркәзиндә олур.

Шаһын финалдакы өлүм сәһнәсиндә актјор-мүғәнни фөвгәл'адә усталыг нүмајиш етдирир. Аслан шаһ — Ш. Гулијев тахтын әтрафына пәрванә кими доланыр, аз гала дили илә тахты јаламаг истәјир. Ејни заманда тахтла видалашыр вә дахили сарсынтылардан чисмән зәифләмиш шаһ аз гала сәндәләјир. Амма актјорун ири көзләриндән од, алов сычрајыр, «ган-ган» дејиб бағырыр. Бу заман сәһнә тамам ган рәнкинә чеврилир, јухарыдан рәмзи характер дашыјан гызыл тачын өзү дә гана буланыб елә бил. Шаһын дахили истәји, нијјәти тәртибатда да әксини тапыр. Шаһлар Гулијев ортадакы тахтын ичәрисиндә балачалашыр, аз гала итир. Актјор-мүғәнни бу сәһнәни психоложи дәринлији илә дујуб јашајыр, образын фачиәви хүсусијјәтләрини инчәлији илә ачыр.

Мән Аслан шаһ образыны Шаһларын јарадычылыг палитрасында зирвә адландырардым. Чүнки онун ифасы буна әсас верир. Шаһлар бу ролун әввәлки устад ифачысы, көркәмли опера хадими А. Бүнјадзадәнин сәнәтиндән гидаланса да, өзүнәмәхсуслуғу, фәрдилији илә сечилир. Сәсинә кәлдикдә дејә биләрәм ки, тәмиз, сәлис, галтан сәси вардыр Шаһларын. Шаһа мәхсус гүрур, мөһтәшәмлик, һәрәкәтләриндә олдуғу кими, сәсинин күчүндә дә һисс олунур. Јә'ни мүғәнни образын руһу илә јашамасы онун сәси илә дә тәзад јарадыр. Бoју да, сәси дә, һәрәкәти дә елә бил Аслан шаһ үчүн өлчүлүб-бичилиб.

Шаһларын сәнәтдә јүксәлмәсини тәләбәлик илләриндән изләјирәм. О, Чәлилабадда Низами адына орта мәктәби битириб, М. А. Әлијев адына Азәрбајчан Театр Институтунда, мусигили комедија факултәсиндә тәһсил алыб. Елә бу факултәдә дә онун е'чазкар сәси досент Елмира Гулијеванын әмәји сајәсиндә формалашмаға, чилаланмаға башлајыб. Шаһлар икинчи али тәһсилини консерваторијада давам етдириб вә Елмира ханымын сәнәткар әли кәнч мүғәннинин сәсинә нахыш вуруб, даһа да чилалајыб, гәлибләјиб. Илк сәһнә образы С. Рахманиновун «Алеко» операсында Алеко олуб. Бу, кәнч мүғәннинин диплом иши кими диггәти чәлб етди. 1975-чи илдә Шаһлар М. Ф. Ахундов адына Академик Опера вә Балет Театрына солист гәбул олунур. Бу сәнәт очағында Шаһларын театр институтунда алдығы актјор тәрбијәси вә консерваторијада «рәндәләдији» сәси көмәјә кәлди. Шаһлар дәрһал милли опералара мүдахилә едир, ејни заманда классик репертуарда да чыхыш едир. С. Әләскәровун «Баһадыр вә Сона»сында Султан, М. Гулијевин «Алданмыш улдузлар»ында Јумругоғлу, Ү. Һачыбәјовун «Лејли вә Мәчнун»унда Нофәл, «Короғлу»да Ибраһим хан, З. Һачыбәјовун «Ашыг Гәриб»индә Шаһвәләд, А. Арутунјанын «Сајат Нова»сында Кнјаз, Масканинин «Кәнд намусу»нда Алфио, А. Бородинин «Кнјаз Игор»унда Кнјаз Игору өзүнәмәхсус фәрдилији илә ојнајыр. Ән мараглысы будур ки, Шаһларын ифа тәрзи, актјор ифасы һеч кәсә бәнзәмир, һеч кәси тәглид етмир. Һәр јени ролда ахтарышлары илә образыны бәзәјир, характерлилијә чалышыр. Ролдан-рола кечдикчә Шаһлар нашылыгдан, садәлөвһлүкдән даһа да узаглашыр, күнү-күндән пүхтәләшир, ачдығы сәнәт чығырыны рәндәләјир. Шаһлар зәһмәти, сәнәти сајәсиндә учалан актјор-мүғәннидир. Јумругоғлу ролуну она илк дәфә тәклиф едәндә биринчи сөзү бу олду: «Көрәсән, бачара биләчәјәмми?». Шаһлар өзүнү өјән; башгаларындан үстүн тутан актјор дејилдир. Амма ағыр зәһмәтә гатлашмағы, чәтинликләрлә гаршы-гаршыја дурмағы хошлајыр. Мүрәккәб психоложи вәзијјәтләрә гатлашмагдан һәзз алыр. Шаһларын ифасында Јумругоғлу өзүнә күвәнән, мүштәбеһ, јалныз өзү барәдә дүшүнән бошбејин вә күтүн биридир. Сәһнә мәшгләриндә образын тәләби дахилиндә она там сәрбәстлик верирдим. Ара-сыра өзүнү габардыб ирәли кечмәси илә билдирирди ки, мән дә варам. Әлиндә башы јумрутлу әса илә чох вахт башгаларына хох кәлир, ағыр вә зәһмли көрүнмәјә чалышырды. Амма тамашачы дујурду ки, Јумругоғлу (Ш. Гулијев) заһирән ваһимәли көрүнсә дә дахилән бош, чүрүк адамдыр. Актјор мүғәннинин образы јаддашларда белә галмышдыр.

Шаһларла икинчи көрүшүм даһа мә'налы вә мараглы олду. А. Бородинин «Кнјаз Игор» операсында Игору онунла ишләдим. Рус халг дастанындан танындығымыз Кнјаз Игор ејни адлы операнын баш гәһрәманы, шаһ дамарыдыр. Игор мүрәккәб, психоложи чәһәтдән мүбаһисәли шәхсијјәтдир. Адәтән, бу ролда сәһнәдә усталашан сәнәткарлар чыхыш едирләр. Бизим тамашада Азәрбајчан ССР халг артисти Мүрсәл Бәдиров, мәрһум сәнәткар, әмәкдар артист Фаиг Мустафајев чыхыш едирдиләр. Бунлки мөвсүмдә исә ики кәнчи бу рола һазырладым: Григори Вајнер вә Шаһлар Гулијеви. Дүзү, һәр ики кәнчин чыхышлары уғурлу олду. Бу да театрын мүвәффәгијјәти сајыла биләр.

Шаһлар адәтән, милли опералара пүхтәләшмишдир. Бирдән-бирә рус кнјазы ролунда мүвәффәгијјәтлә чыхыш етмәси надир һалдыр. Шаһлар рус халгынын адәт-ән'әнәләрини дәриндән өјрәнди. Биз онунла ајры-ајрылыгда кечмишдә русларын јеришини, отурушуну, мүнасибәтләрини мәшг едирдик. Ади адамын јериши илә Кнјазын давранышы арасындакы фәрги мүгајисә едир, көстәрирдим, о исә бунлары удурду. Марагла мәс'ул ишә киришмишди. Одур ки, өзүнәмәхсус тәрздә, һеч кәси тәглид етмәдән өз образыны јаратды. Милли сәһнәмиз үчүн Шаһларын фәалијјәти фәхр едилмәјә гадирдир. Инанмаг олмур ки, сәһнәдә гызғын, аловлу, јолундан, мәсләкиндән дөнмәјән мәғрур гәһрәманын сурәтини јарадан милли актјор-мүғәннидир. Игор ағыр вә тәмкинлә давранан, әсирликдә дүшмәнин гаршысында гүрурла мәрданә дајанан гәһрәман кими нәзәримиздә јүксәлир.

Шаһлар Гулијев бөјүк еһтираслар, мүрәккәб психоложи образлар јаратмаға гадир актјор-мүғәнни кими јетишмишдир. Гаршыда ону јени образлар, јени төһфәләр көзләјир. Опера актјору вә мүғәнниси олмаг ағыр зәһмәт тәләб едир. Ејни заманда инсани кејфијјәтләрә дә малик олмаг вачиб шәртләрдәндир. Бунларын исә һамысы Шаһларда вардыр.

Кәнч актјор-мүғәннијә чәтин сәнәт јолунда јени уғурлар диләјирәм.

Әфлатун НЕ'МӘТЗАДӘ,
режиссор.

МҮСАБИГӘ МАРАГЛЫ КЕЧДИ

Сумгајыт шәһәр пионер вә мәктәблиләр сарајында Ленин комсомолунун 70 иллији мүнасибәтилә үмумшәһәр мүсабигәси кечирилмишдир. Мүсабигәдә пионерләр сарајынын «Бејнәлмиләл» сијаси клубунун, 12 вә 23 нөмрәли мәктәбләрин сијаси-тәшвигат бригадаларынын үзвләри иштирак етмишләр. Онлар өлкәмизин комсомолчуларынын дүнја кәнчләри илә бејнәлхалг әлагәләриндән, сүлһ уғрунда биркә мүбаризәнин вә достлуғун әһәмијјәтиндән данышмыш, ССРИ халгларынын милли кејимләрини нүмајиш етдирмишләр.

Мүсабигәдә һәмчинин сүлһ, достлуг, бејнәлмиләлчилик мөвзулу маһнылар охунмуш, ше'рләр сөјләнмишдир.

Мүнсифләр һеј'әтинин гәрарына әсасән 23 нөмрәли мәктәбин сијаси-тәшвигат бригадасынын үзвләри мүсабигәнин галиби сајылмышдыр. Галибләрә шәһәр пионер вә мәктәблиләр сарајынын Фәхри фәрманлары верилмишдир.

Ким истәмәз ки...

ФУТБОЛ-88

Тәбии ки, 13—14 јашлы идманчыларын, даһа доғрусу һәлә бөјүк идманын астанасында оланларын ојунуну пешәкар футболчуларын усталығы илә мүгајисә етмәк дүзкүн олмаз, бу, һеч лазым да дејил. Амма бир шеји гејд етмәлијик ки, балача футболчуларын ојунунун да өз көзәллији вар. Бу, бөјүк футболун тәбии вә гејри-тәбии бир чох гүсурларындан — чох заман һеч нә илә әсасландырылмајан, үмумијјәтлә, һеч чүр һагг газандырылмајан кобудлугдан, бә'зән нәтичә үчүн идманын көзәллијинин гурбан верилмәсиндән... узагдыр. Адәтән, јашыл мејданчаја чыхан ушаглар мәшгчиләрин тапшырыгларыны, тактики көстәришләри, комбинасијалы ојуну санки бир андача унудур вә әвәзиндә... балача футбол тамашасы көстәрирләр.

Әмәкдар идман устасы Әләкбәр Мәммәдовун призи уғрунда шәһәрләрарасы футбол турниринин илк ојунлары да бу фикри тәсдиг едир. Ушаглар танынмыш футболчуларын, тәчрүбәли мәшгчиләрин гаршысында имтаһан вердикләрини јаддан чыхармыр, бир нечә иллик мәшгләр заманы өјрәндикләрини, бачардыгларыны тәм нүмајиш етдирмәк үчүн әлләриндән кәләни әсиркәмирләр.

Јери кәлмишкән ону да гејд едәк ки, һәр һалда балача футболчулары турнирин мүкафатлары да марагландырыр. Ахы, ким мәшһур футболчу Әләкбәр Мәммәдовун призини газанмаг истәмәз?! Ким истәмәз ки, ән јахшы гапычы вә ја мәһсулдар ојунчу үчүн мүкафаты она Азәрбајчан футболунун фәхри тәгдим етсин?!

Елә буна көрә дә илк ојунлар мараглы вә кәркин идман мүбаризәси шәраитиндә кечмишдир. Һәмкарлар иттифагы Бакы шәһәр шурасы УКИМ-нин командасы Тбилисидәки мәшһур 35 нөмрәли мәктәбин (јәгин ки, охучулар јахшы билирләр ки, әмәкдар идман устасы Александр Чивадзе вә Күрчүстанын бир чох дикәр мәшһур футболчусу бөјүк идмана вәсигәни мәһз бу мәктәбдә алмышдыр) идманчыларына 3:1 һесабы илә галиб кәлмишдир. «Нефтчи»нин һәштәрханлылар үзәриндә гәләбәсини дә гејд етмәк лазымдыр. Һәмјерлиләримиз там үстүнлүјә малик олмушлар—5:0.

Турнир сүр'әтини артырыр.

Редактор Ј. КӘРИМОВ.

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ МӘТБӘӘНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МӘТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МӘҺӘЛЛӘ.

Редаксија VIII мәртәбәдә јерләшир.

ТЕЛЕФОНЛАР

Редактор—32-12-65; редактор мүавини—32-12-46; мәс'ул катиб—32-60-95; ше'бәләр; комсомол һәјаты вә әмәкчи кәнчләр—32-19-27; тәблиғат вә коммунист тәрбијәси—32-60-62; елм вә тәдрис мүәссисәләри—32-19-09; јарадычы кәнчлик вә естетик тәрбијә—32-19-08; мәктублар—32-29-11; бөлмәләр: бәдән тәрбијәси, идман вә күтләви мүдафиә ишләри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; коррек-тор—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мә'лумат үчүн—38-53-69; мүһасибат—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 М 1 2 3 4 5 6 7 8

БАКЫ. «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ».

ФГ 18592 Сифариш 8672